

Lokale schouders voor globale uitdagingen

Een lokale vertaling van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

REDACTIE

VVSG Internationaal

FOTOGRAFIE

VVSG Internationaal, tenzij anders vermeld

COVERBEELD

Kortrijk hangt SDG-vlag uit tijdens Week van de Duurzame Gemeente

VORM

Ties Bekaert,
VVSG communicatiedienst

Vereniging van Vlaamse
Steden en Gemeenten
Bischoffsheimlaan 1-8
1000 Brussel
www.vvsg.be
www.vvsg.be/sites/sdgs

DISCLAIMER

Deze publicatie is in de eerste plaats een werk van de VVSG. De Vlaamse overheid en de federale overheid zijn in geen geval verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

Lokale schouders voor globale uitdagingen

Een lokale vertaling van de duurzame
ontwikkelingsdoelstellingen

1 GEEN ARMOEDE

2 GEEN HONGER

3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN

4 KWALITEITS-ONDERWIJS

5 GENDER-GELIJKHEID

6 SCHOON WATER EN SANITAIR

7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE

8 EERLIJK WERK EN ECONOMISCHE GROEI

9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR

10 ONGELIJKHEID VERMINDEREN

11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN

12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE

13 KLIMAATACHTIE

14 LEVEN IN HET WATER

15 LEVEN OP HET LAND

16 VREDE, JUSTITIE EN STERKE PUBLIEKE DIENSTEN

17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN

DUURZAME
ONTWIKKELINGS
DOELSTELLINGEN

INHOUD

Inleiding

Lokale besturen: cruciaal voor de SDG's	6
Waarom als lokaal bestuur inzetten op de SDG's?	7
Leeswijzer	7
Basisprincipes van de Agenda 2030 en de SDG's	8

VVSG Internationaal ondersteunt je bij de lokale vertaalslag van de SDG's

Sensibilisering	10
Beleid	10
Inspiratie	11

De 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen

1 / Beëindig armoede overal en in al haar vormen. Halveer het aantal mensen dat onder de armoedegrens leeft op nationaal vlak	12
2 / Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw	16
3 / Verzeker een goede gezondheid en promoot welvaart voor alle leeftijden	20
4 / Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen	24
5 / Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes	28
6 / Verzeker toegang tot en duurzaam beheer van drinkwater en sanitatie voor iedereen	32
7 / Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare en duurzame energie voor iedereen	36
8 / Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen	40
9 / Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie	44
10 / Dring ongelijkheid in en tussen landen terug	48
11 / Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam	52
12 / Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen	56
13 / Neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden	60
14 / Bescherm oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen	64
15 / Bescherm ecosystemen en bossen. Bestrijd woestijnvorming, landdegradatie en het verlies aan biodiversiteit.	68
16 / Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen, verzeker toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen	72
17 / Versterk de implementatiemiddelen en verbeter de wereldwijde samenhang van beleid voor duurzame ontwikkeling	76

Inleiding

Als u dit leest, is de kans groot dat u op zoek bent naar manieren om uw lokaal beleid op een duurzame leest te schoeien. Goed nieuws! Deze publicatie wil lokale besturen warm maken om met de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (sustainable development goals, SDG's) aan de slag te gaan. Dat doen we met inspirerende praktijkvoorbeelden, prikkelende beleidsacties en verbazingwekkende weetjes. Veel leesplezier!

MEER INFORMATIE

internationaal@vvsge.be

Vereniging van Vlaamse
Steden en Gemeenten
Bischoffsheimlaan 1-8
1000 Brussel
www.vvsge.be

www.vvsge.be/sdgs

www.facebook.com/be.vvsge/

www.facebook.com/VVSGInternationaal/

[@VVSGInternat](https://www.facebook.com/VVSGInternat)

STEFAN DEWICKERE

Lokale besturen: cruciaal voor de SDG's

Op 25 september 2015 keurde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Agenda 2030 met zijn 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen goed. Deze universele, inclusieve en transformatieve agenda biedt een antwoord op de meest prangende globale uitdagingen en moet de wereld tegen 2030 op het pad richting een duurzame toekomst zetten.

Het is een globale agenda, maar vergis je niet: als eerstelijnsverantwoordelijkheid zijn lokale besturen cruciaal voor de realisatie van de SDG's. Zij zijn de sleutel om lokaal en van onder uit dynamieken op gang te brengen die de transitie naar een duurzame wereld aanvuren. De actieve betrokkenheid van het lokale niveau is noodzakelijk voor de realisatie van maar liefst 65% van de Agenda 2030¹. Die belangrijke rol zit trouwens verankerd in een specifieke doelstelling op maat van lokale besturen: SDG 11 rond duurzame steden en gemeenschappen. Omgekeerd hebben de SDG's lokale besturen ook heel wat te bieden, want ze zijn een ideaal kader om je gemeente klaar te stomen voor een duurzame toekomst.

Deze publicatie gidst je door de 17 SDG's vanuit het lokale perspectief en is een bron van inspiratie voor lokale besturen (gemeenten, OCMW's, politiezones en intercommunales). Ze richt zich tot burgemeesters, schepenen, raadsleden, het managementteam, gemeentelijke medewerkers en andere lokale actoren

1 Cities Alliance Discussion Paper – N° 3, Sustainable Development Goals and Habitat III: Opportunities for a successful New Urban Agenda, <https://www.citiesalliance.org>

(zoals adviesraden) die beleidsmatig aan de slag willen met de SDG's. Deze publicatie is een onderdeel van het brede aanbod van VVSG Internationaal rond de lokale vertaalslag van de SDG's.

Waarom als lokaal bestuur inzetten op de SDG's?

De SDG's bieden een unieke kapstok voor een kwalitatief, geïntegreerd, inclusief en ambitieus lokaal beleidsplan. Alle SDG's raken aan de bevoegdheden van lokale besturen. Er zit dus eten en drinken in voor iedere mandataris en ambtenaar die vanuit zijn eigen werkveld en expertise een bijdrage kan leveren. Tegelijkertijd stimuleren de SDG's transversale samenwerking over de diensten heen en helpen ze om verkokering te overstijgen, want alle SDG's zijn onderling met elkaar verbonden. Het kader is één en ondeelbaar: als je aan 1 SDG werkt, werk je ook aan andere SDG's.

Bovendien kunnen de SDG's de focus, relevantie en zichtbaarheid van je beleid versterken. Je maakt immers duidelijk dat lokale beleidsacties niet enkel inspelen op lokale behoeften, maar ook relevant zijn in het 'grotere geheel der dingen'. Je geeft je beleid een internationale, duurzame dimensie en laat zien dat je op lange termijn durft plannen. De horizon is 2030. Lokale besturen hebben dus nog 2 legislaturen om werk te maken van de SDG's. En doordat de SDG's een communicatief aantrekkelijk en sterk merk zijn, kan je ze handig gebruiken om over je beleid te communiceren.

De gemeentelijke vertaling van de SDG's omvat zowel lokale als internationale acties, gaande van mondiale beleidskeuzes zoals duur-

zaam aankopen of ethisch bankieren over het stimuleren van wereldburgerschap tot internationale samenwerkingsverbanden. Je vindt in deze publicatie dus voorbeelden van gemeentelijke beleidsacties die zowel een lokale als mondiale impact hebben. Voor steden en gemeenten die een internationale samenwerking hebben of plannen met een partnergemeente (stedenband, netwerk) vormen de SDG's een uitstekend kader om de samenwerking inhoudelijk vorm te geven.

Leeswijzer

Redenen genoeg dus om met de SDG's aan de slag te gaan. Deze publicatie bekijkt elke SDG door de bril van lokale besturen. Het is echter belangrijk om steeds de onderlinge samenhang van de SDG's in het achterhoofd te houden. Zowel de acties als de praktijkvoorbeelden die bij elke SDG vermeld worden, dragen ook bij aan andere SDG's. Kiezen voor de SDG's is kiezen voor een geïntegreerd en coherent beleid voor duurzame ontwikkeling. Bekijk thema's en acties dan ook in hun samenhang en verbind gemeentelijke diensten.

Voor elke SDG geven we eerst een korte omschrijving. Waar gaat het over? Wat is de rol van lokale besturen en wie zijn de belangrijkste partners? In welke mate liggen de hefboomen bij andere beleidsniveaus? Vervolgens illustreren we het belang van elke SDG met twee weetjes².

2 De bronnen van de weetjes zijn voornamelijk nieuwsartikels en websites en kunnen op een gegeven moment achterhaald zijn of tegengesproken worden door andere bronnen.

De Verenigde Naties hebben aan elke SDG subdoelstellingen of 'targets' gekoppeld, 169 in totaal. Deze subdoelstellingen maken de SDG's duidelijker en concreter. 169 subdoelstellingen zijn een behoorlijk pakket en het is niet eenvoudig om er je weg in te vinden. Daarom selecteerden wij voor elke SDG de subdoelstellingen die volgens ons relevant zijn voor Vlaamse lokale besturen. Subdoelstellingen die enkel relevant zijn voor lokale besturen in andere landen (in het globale Zuiden) worden hier dus niet vermeld³.

Om het nog concreter te maken, verzamelden we per SDG een reeks acties en initiatieven die Vlaamse lokale besturen kunnen nemen. Deze acties en initiatieven dragen echter bijna altijd bij aan meerdere SDG's en dus niet uitsluitend aan de SDG waarbij ze vermeld staan. Deze reeksen zijn bovendien niet volledig, maar geven een indicatie van hoe de SDG's in Vlaanderen lokaal ingevuld kunnen worden en zijn bedoeld om jullie te inspireren. We deelden de acties en initiatieven op in 'quick wins', die op korte termijn en met relatief beperkte middelen ondernomen kunnen worden, en 'big wins' of meer structurele maatregelen die vaak om een transversale aanpak vragen.

We sluiten elke SDG af met één of twee praktijkvoorbeelden die illustreren hoe Vlaamse lokale besturen reeds bijdragen aan de SDG in kwestie. Om de internationale dimensie van de SDG's in de verf te

zetten, kozen we hierbij regelmatig ook voor initiatieven in het kader van gemeentelijke internationale samenwerking. Deze praktijken tonen aan dat lokale besturen al heel wat doen: zoeken naar oplossingen voor de klimaatverandering, zorgen voor een toegankelijke dienstverlening voor iedereen, samen met de burgers inzetten op de korte voedselketen, lokale jobcreatie, armoedebestrijding... het zijn maar voorbeelden van de vele manieren waarop lokale besturen in Vlaanderen nu al inspanningen leveren voor de SDG's.

Basisprincipes van de Agenda 2030 en de SDG's

17 doelstellingen, 169 subdoelstellingen, 244 indicatoren: het is een allesomvattende en brede agenda, waarvan we de achterliggende visie in 6 waarden kunnen samenvatten. De SDG's zijn universeel, inclusief en ondeelbaar. Ze bieden een langetermijnvisie en vereisen een integrale aanpak, waarbij samenwerken centraal staat.

De SDG's zijn de opvolgers van de Millenniumdoelstellingen (Millennium Development Goals, MDG's), met het fundamentele verschil dat ze niet meer uitgaan van de klassieke Noord-Zuid indeling. De SDG's zijn **universeel** en gelden voor alle landen in de wereld, noord en zuid, oost en west. Alle 193 lidstaten van de VN, ook België dus, ondertekenden de Agenda 2030. Iedereen heeft bijgevolg een morele opdracht om aan de SDG's bij te dragen. De SDG's richten zich op overheden op verschillende niveaus, bedrijven, kennisinstellingen, middenveldorganisaties en burgers, waar ook ter wereld. Ze behalen kan enkel door **samenwerking** met al deze actoren, ook lokaal.

³ Voor gemeenten met een internationale samenwerkingsverband, kunnen deze subdoelstellingen echter wel relevant zijn.

De uitdagingen die de SDG's willen aanpakken, zijn zo complex dat **een integrale, multidisciplinaire en transversale aanpak** nodig is. De SDG's zijn **inclusief**. "Leave no one behind" is de hoofdboodschap van de Agenda 2030. We moeten de meest kwetsbare groepen in onze maatschappij bereiken. We mogen niemand achterlaten, iedereen moet mee aan boord. De SDG's vormen een moreel kompas voor een **langtermijnvisie met 2030 als horizon**. We moeten nu werk maken van de SDG's willen we ze in 2030 bereiken.

Alle 17 SDG's zijn onderling verbonden. Ze zijn één en **ondeelbaar**: draag je bij aan 1 doelstelling, dan boek je ook vooruitgang op andere SDG's. Die verbondenheid is mooi weergegeven in onderstaande figuur: de 5 pijlers van duurzame ontwikkeling haken in elkaar. De 17 SDG's worden gegroepeerd in **5 pijlers** of clusters: People, Planet, Prosperity, Peace en Partnership. Dat maakt ze meteen overzichtelijker en meer werkbaar. Belangrijk hierbij is dat de pijlers Partnership en Peace de voorwaarden creëren om vooruitgang te boeken op de andere 3 pijlers en er dus transversaal op inwerken.

VVSG Internationaal ondersteunt je bij de lokale vertaalslag van de SDG's

Heb je de smaak te pakken en wil je ambitieuzer aan de slag gaan met de SDG's? Dan kan je op VVSG Internationaal rekenen voor advies, vorming en ondersteuning. Samen met 20 geëngageerde lokale besturen liep VVSG Internationaal een SDG-piloottraject⁴ (2017-2019) dat resulteerde in handige methodieken, werkinstrumenten en aanbevelingen om het gemeentelijk beleid te verduurzamen aan de hand van de SDG's. Al deze tools, gaande van sensibiliseringsmateriaal over beleidsdocumenten tot inspirerende bronnen, vind je op onze **SDG-website voor lokale besturen**: www.vvsg.be/sdgs. Hierna geven we een greep uit het aanbod.

4 Wil je de linken in deze publicatie bekijken? Open dan de digitale versie van de publicatie via <https://www.vvsg.be/sdgs> > SDG-materiaal > SDG-publicaties.

Sensibilisering:

- **SDG-materiaal**: publicaties, powerpointpresentaties en visueel materiaal – zoals SDG-banners, -poefjes, -posters en -icoontjes – waarvan je op deze webpagina de digitale formats of productentgegevens vindt.
- **SDG-cirkeloefening**: een interactieve oefening om bestuursleden, ambtenaren, adviesraden en anderen te begeleiden in een analyse van hoe de eigen gemeente bijdraagt en kan bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Spelbord en handleiding online beschikbaar.
- **SDG-video**: een animatiefilmpje waarin op een laagdrempelige manier info wordt gegeven over de SDG's en de cruciale rol die lokale besturen hebben in de realisatie ervan. Beschikbaar in het Nederlands, Engels, Frans en Spaans.
- **De SDG's in je gemeente: 50 sensibiliserende praktijkvoorbeelden**: verzameling van 50 praktijkvoorbeelden om de SDG's zowel binnen je gemeentelijke organisatie als in je externe communicatie en op evenementen kenbaar te maken bij het brede publiek.

Beleid:

- **SDG-engagementsverklaring**: de engagementsverklaring 'Global goals, local focus', gelanceerd door de VVSG in 2016 en te ondertekenen door de lokale bestuursploeg om het politiek draagvlak en het beleidsengagement voor de SDG's te versterken. Al 95 Vlaamse gemeenten ondertekenden de engagementsverklaring.

- **SDG-basistool voor gemeenten**: een instrument tot zelfanalyse, waarmee je a.d.h.v. gerichte vragen (over sensibilisering, communicatie en beleid) meer zicht krijgt op waar jouw gemeente staat in het SDG-verhaal en waar jullie op korte en lange termijn op willen inzetten.
- **Integratie SDG's in lokale partijprogramma's**: een nota met concrete pistes, aanbevelingen en voorbeelden waarmee lokale partijen en politici aan de slag kunnen om de SDG's een plaats te geven in hun programma en hun communicatie.
- **De SDG's in de beleids- en beheerscyclus: meerjarenplanning**: een inspiratiegids om de SDG's te integreren in je gemeentelijke meerjarenplan, met o.a. manieren om de SDG's te gebruiken als kader om beleidsdoelstellingen en -acties mee te bepalen of aan af te toetsen.
- **Gemeentelijke meerjarenplanning: duurzame ontwikkeling in de prioriteiten van uw bestuur**: 3 methodieken om prioritaire SDG's voor je gemeentelijk beleid te bepalen.
- **Lokale SDG-indicatoren**: een selectie van 205 indicatoren (en een basisset van 54 indicatoren) waarmee je je bijdrage aan de SDG's kan opvolgen. Exceldocument en handleiding online beschikbaar.
- **De duurzame ontwikkelingsdoelstellingen als kader voor burgerparticipatie**: inspiratienota over verschillende vormen van burgerparticipatie en hoe je de SDG's hierin telkens als leidend kader kan gebruiken. Inclusief participatiemethodieken en praktijkvoorbeelden.

Inspiratie:

- **Inspiratiefiches met acties per beleidsdomein**: voorbeelden van hoe de lokale vertaling van de SDG's er concreet kan uitzien in een Vlaamse gemeente.
- **Gemeentelijke praktijkvoorbeelden per SDG**: artikels uit het VVSG magazine 'Lokaal', met telkens 3 uitgewerkte praktijkvoorbeelden per SDG.
- **Interessante bronnen**: documentatie rond o.a. de vooruitgang op Agenda 2030 in Vlaanderen, België en Europa, en publicaties van partners die werken rond de SDG's met bijvoorbeeld jongeren of bedrijven.

EFAN DE WICKERE

DOELSTELLING 1.

Beëindig armoede overal en in al haar vormen. Halveer het aantal mensen dat onder de armoedegrens leeft op nationaal vlak.

Armoedebestrijding gaat over de realisatie van grondrechten en richt zich op alle levensdomeinen. Hefbomen voor structurele armoedebestrijding zijn tewerkstelling, onderwijs, wonen, gezondheid en sociale zekerheid. Deze liggen voor een groot deel bij de federale en Vlaamse overheid. Maar ook steden en gemeenten kunnen hier hun steentje aan bijdragen en zijn bovendien cruciaal voor het flankerend armoedebelied. Ze kunnen het leven van mensen in armoede verlichten en omstandigheden creëren die vooruitgang mogelijk maken. Het principe 'Leave no one behind' staat centraal bij de SDG's en lokale besturen zijn een cruciale schakel om dat in de praktijk te brengen. Ze zijn het best geplaatst om snel problemen op te pikken, proactief te werken en toegankelijke en open dienstverlening te organiseren. Een effectief armoedebelied komt tot stand met inspraak van mensen in armoede en ook daar spelen lokale besturen een belangrijke rol in.

Wist je dat...

- in Vlaanderen 11% van de mensen leeft met een inkomen onder de armoedegrens (1139€ per maand of 30€ per dag voor een alleenstaande)?
- de wereldwijde extreme armoede de voorbije 20 jaar gehalveerd is? Toch leeft nog steeds 10% van de wereldbevolking onder de absolute armoedegrens (minder dan 1,9\$ per dag). Meer dan de helft van hen woont in Sub-Sahara Afrika.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 1.2 Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen
- 1.3 Nationaal toepasbare sociale beschermingssystemen en maatregelen implementeren voor iedereen, met inbegrip van sociale beschermingsvloeren, en tegen 2030 een aanzienlijke dekkingsgraad realiseren van de armen en de kwetsbaren
- 1.4 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle mannen en vrouwen, in het bijzonder de armen en de kwetsbaren, gelijke rechten hebben op economische middelen, alsook toegang tot basisdiensten, eigenaarschap en controle over land en andere vormen van eigendom, nalatenschap, natuurlijke hulpbronnen, gepaste nieuwe technologie en financiële diensten, met inbegrip van microfinanciering
- 1.5 Tegen 2030 de weerbaarheid opbouwen van de armen en van zij die zich in kwetsbare situaties bevinden en hun blootstelling aan en kwetsbaarheid voor met klimaatgerelateerde extreme gebeurtenissen en andere economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Zorg dat alle inwoners toegang hebben tot een evenwichtige voeding: zet in op een sociale kruidenier, sociaal restaurant, 1-euromaaltijden, warme maaltijden op school, verdeling van voedseloverschotten, enz.
- Voorzie kansentarieven voor vrije tijd, cultuur en sport via de UitPAS. Koppel een sociaal tarief aan het gebruik van deelwagens, deelfietsen en openbaar vervoer.
- Detecteer en verwijfs doelgroepen door voor gratis energie- en waterscans.
- Ondersteun lokale deelinitiatieven zoals een pampersbank, spullenruil, enz.
- Onderteken de Verklaring van Burgemeesters tegen Kinderarmoede.

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Creëer een netwerk van partners in diverse sectoren om armoede op te sporen, kwetsbare groepen toe te leiden naar hulpverlening en een multidisciplinaire aanpak mogelijk te maken.
- Zorg ervoor dat de voorwaarden om te kunnen werken vervuld zijn, bijv. via financiële tussenkomsten voor kinderopvang, opleidingen Nederlands of psychosociale begeleiding.
- Activeer via toeleiding naar werk, tijdelijke werkervaring, wijkwerken en sociaal ondernemerschap.
- Voorzie schuldhulpverlening en ondersteuning bij wanbetaling van elektriciteit, aardgas en water via een degelijke werking van de Lokale Adviescommissie (LAC).
- Bestrijd de gezondheidskloof door tussen te komen in medische kosten en samen te werken met artsen en apothekers.
- Pas het principe 'housing first' toe door dakloosheid prioritair aan te pakken.
- Zet in op betaalbare en kwaliteitsvolle huisvesting: sociale leningen, sociale huisvesting, ongeschikt- en onbewoonbaarverklaring, huisjesmelkerij aanpakken.
- Voorzie opvang- en doorgangwoningen voor de opvang en begeleiding van mensen in nood.
- Werk met scholen samen rond het thema van schuldpreventie.
- Werk samen met diaspora-organisaties en andere verenigingen die in het globale Zuiden aan armoedebestrijding doen.

IN DE PRAKTIJK

Werkervaring:

een krachtig wapen in armoedebestrijding

Doelgroepen die moeilijk hun weg vinden in de reguliere arbeidsmarkt, kunnen door coaching en begeleiding hun kansen op volwaardig werk en een beter leven vergroten. Dat bewijst de sociale dienst van Menen dag in dag uit. Bij elke hulpvraag brengt het OCMW de verschillende levensdomeinen in kaart (zoals wonen, financiën, netwerk en gezondheid) om er een traject mee op te zetten dat de leefsituatie structureel verbetert. In deze integrale strategie neemt activering een belangrijke plaats in. Zo zorgt het OCMW ervoor dat de voorwaarden die noodzakelijk zijn om te kunnen werken, vervuld zijn. Dat kan een financiële tussenkomst voor kinderopvang zijn, maar ook een cursus Nederlands of psychische begeleiding in het geval van een verslavingsproblematiek. Het aantal mensen dat via artikel 60 aan het werk kan, nam de voorbije jaren fors toe. In 2006 werkten er in Menen maandelijks gemiddeld 57 mensen via dit artikel in woonzorgcentra, technische diensten of de Kringwinkel. In 2016 waren dat er al 79, met nog eens bijna 50 mensen in vooropleiding.

Mol en Santo Tomas brengen 'Armoedeverklaring' in praktijk met boerenmarkt

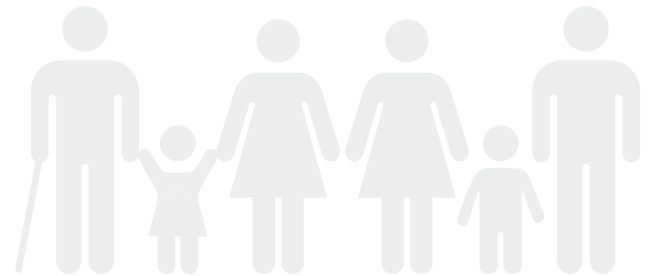
Meer inkomen, een zekerder inkomen én maatschappelijke erkenning. Dat is wat de boerenmarkt betekent voor zo'n 20 families in Santo Tomas, Nicaragua. Op het centrale plein verkopen zij elke zondag hun producten rechtstreeks aan de consument. De stedenband tussen Santo Tomás en Mol was de vruchtbare bodem waarop dit initiatief is kunnen groeien. Mol leverde de infrastructuur voor de markt aan en investeerde in een 'modelboerderij' waar lokale boeren samen met een landbouwingenieur nieuwe technieken uittesten. In combinatie met beter zaaigoed, zorgen die technieken ervoor dat de boeren nu het ganse jaar door productie hebben. Bovendien krijgen de boeren nu meer geld voor hun koopwaar, omdat tussenhandelaars wegvalen, de kwaliteit van hun producten beter is en ze opgeleid werden om hun producten beter te commercialiseren. Mol en Santo Tomas laten met dit initiatief zien dat het hun menens is met de 'Armoedeverklaring' die zij samen met andere stedenbanden tussen België, Guatemala en Nicaragua ondertekenden. Hierin benadrukken zij dat de SDG's een universele agenda zijn die enkel gehaald kan worden als lokale besturen en middenveldorganisaties betrokken zijn.

Gouden leestip

Duurzaamheid en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie.

= publicatie van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, met aanbevelingen over een beleid rond duurzaamheid en armoede

DOELSTELLING 2. Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw

Deze doelstelling streeft naar voedselzekerheid en het uitroeien van honger en ondervoeding wereldwijd. Tegelijk richt ze zich op het bevorderen van duurzame landbouw die aandacht heeft voor de natuur en het klimaat om zo tot een wereldwijde transitie naar agro-ecologische voedselsystemen te komen.

Het lokale niveau speelt een belangrijke rol, zowel in het verzekeren van toegang tot betaalbare en gezonde voeding voor iedereen als in het ondersteunen van duurzame, kleinschalige en creatieve landbouw. Lokale besturen hebben heel wat troeven in handen om de korte keten te versterken: ze kunnen een goede verbinding faciliteren tussen de steden als afzetmarkt en lokale producenten uit de omringende plattelandsgemeenten. Dat vergroot de toegang tot betaalbare en gezonde voeding voor stedelingen en geeft lokale (landbouw-)producenten een eerlijk loon. Rond thema's als stadslandbouw, korte keten, fair trade en voedselverlies kunnen diverse en zeer brede samenwerkingsverbanden met lokale actoren worden opgezet, zoals lokale (bio-)boeren, supermarkten, scholen, kinderdagverblijven, woonzorgcentra, sociale economie, middenveldorganisaties, enz.

Wist je dat...

- ondervoeding niet enkel een probleem is in het globale Zuiden? In België loopt 45% van de 70-plussers risico op ondervoeding, terwijl meer dan 10% effectief ondervoed is.
- de omzet op boerenmarkten in Vlaanderen in 2017 met meer dan 16% gestegen is? Het succes van de formule van de Buurderijen (Boeren & Buren) ligt mee aan de basis van deze groei.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 2.1 Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang
- 2.2 Tegen 2030 komaf maken met alle vormen van ondervoeding, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar. en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen
- 2.3 Tegen 2030 de landbouwproductiviteit en de inkomens verdubbelen voor kleinschalige voedselproducenten, in het bijzonder vrouwen, inheemse bevolkingen, familieboeren, veefokkers en vissers, onder meer door een veilige en gelijke toegang tot land, andere productieve hulpbronnen en inputs, kennis, financiële diensten, markten en opportuniteiten die toegevoegde waarde bieden en ook buiten de landbouw tewerkstelling genereren
- 2.4 Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Ondersteun voedselbanken, sociale restaurants en kruideniers, in nauwe samenwerking met armoedeorganisaties en het OCMW. Richt een gemeentelijk voedselpot in voor kansarmen.
- Zorg voor een aanbod van gezonde en evenwichtige voeding in lokale dienstencentra, bij de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg, in de grootkeukens van de gemeentescholen en bij andere gemeentelijke diensten.
- Sensibiliseer het gemeentelijk personeel en de burgers rond voedselverspilling. Voorzie bijvoorbeeld verpakkingen om restjes mee te geven na evenementen en vergaderingen.
- Bied educatieve activiteiten aan rond gezonde voeding en duurzame landbouw in samenwerking met woonzorgcentra, jeugdwerkorganisaties, speelpleinwerking, kinderdagverblijven, enz.

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Rol een duurzame [voedselstrategie](#) uit en pak verschillende beleidsdoelstellingen tegelijk aan: meer voedselzekerheid voor kwetsbare groepen, betere gezondheid, versterkte lokale economie, milieu- en mobiliteitsvoordelen dankzij korte keten, meer consumptie van lokale producten en biologische landbouw, enz. Start met het inventariseren van alle bestaande initiatieven die hiertoe bijdragen, om van daaruit verder richtinggevend en ondersteunend beleid uit te tekenen.
- Promoot de [korte keten](#), versterk de verbinding tussen lokale producenten en consumenten en verminder zo je voedselkilometers. Koop als gemeentebestuur lokale en eerlijke producten aan waar mogelijk, bied gratis seizoensfruit aan personeelsleden aan, ondersteun Voedselteams en Buurderijen, organiseer acties in het kader van de Week van de Korte Keten, faciliteer biomarkten en informeer burgers over biowinkels en bioboeren in je gemeente.
- Doe mee aan de [FairTradeGemeente-campagne](#) en voer promotie om burgers, verenigingen, horeca en bedrijven te stimuleren om producten uit de eerlijke handel te consumeren of te verkopen. Fairtradeproducten garanderen een eerlijke verloning voor de producent, veilige en rechtvaardige werkomstandigheden en milieuvriendelijke productiemethodes. Ze vormen een noodzakelijke aanvulling op de keuze voor korte keten.
- Stel gemeentelijke gronden ter beschikking voor biologische en stadslandbouw (bv. Community Supported Agriculture, pluktuinen). Voorzie grond voor volkstuinen en samentuinen.
- Ondersteun organisaties die in het globale Zuiden werken aan duurzame landbouw en voedselketens samen met lokale gemeenschappen, boerencoöperaties, lokale besturen, enz.

Gouden leestip

[Voedselverspilling en SDG's. Een rode draad door de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen](#)

= een publicatie van FoodWIN, over hoe voedselverspilling op te nemen in de lokale meerjarenplanning met de SDG's als leidraad

Ecologisch en inclusief tuinieren in Stokkem

Het OCMW van Dilsen-Stokkem zet met andere partners en vrijwilligers in op de realisatie van volkstuinjtes. Hiervoor kreeg het steun van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). Het project voor duurzame landbouw kreeg de naam 'Maasmoosem'. Inwoners uit Dilsen-Stokkem huren percelen of maken gebruik van een verhoogde bak waar ze hun eigen biologische groenten kunnen telen. Om de deelnemers een duwtje in de rug te geven organiseerde het dienstencentrum vorming over ecologisch tuinieren, gevolgd door praktijkbegeleiding in hun eigen volkstuin. Behalve aan verantwoord landbouw besteedt Maasmoosem veel aandacht aan het maatschappelijke aspect. Men wil mensen uit de buurt bereiken en de sociale cohesie bevorderen, en tegelijkertijd werken aan gezonde voeding en beweging. De volkstuin ligt in de directe omgeving van assistentiewoningen en van het woonzorgcentrum van het OCMW. Er is samenwerking met Velt, Limburg.net, de stad en de hogeschool PXL, maar ook de vzw Terra Therapeutica is een belangrijke partner. Deze vzw verbindt mens en natuur om het welzijn van kwetsbare personen positief te beïnvloeden.

Gent en Garde

Gent trekt ten strijde voor lekkere, lokale en duurzame voeding. Niet zomaar een charmeoffensief, maar een tactisch meesterplan om het voedselsysteem in Gent te verduurzamen. De stad mikt op overwinningen doorheen de hele lokale voedselketen: van productie over verwerking en distributie, tot consumptie en afvalverwerking. Het doel is om in elke stap van de voedselketen de negatieve klimaatimpact terug te dringen en het voedselsysteem te verduurzamen. Gent legde een traject af met stakeholders, boeren, burgers en middenveldorganisaties. Het resultaat was een gedragen voedselstrategie 'Gent En Garde' met 20 operationele doelstellingen geclusterd in 5 strategische doelstellingen:

- Een meer zichtbare, kortere voedselketen
- Duurzamere voedingsproductie en –consumptie
- Sterke sociale meerwaarde van voedingsinitiatieven
- Voedselafval terugdringen
- Voedselafval maximaal hergebruiken als grondstof

Gent is een actief lid van het door Europa gefinancierde Food Smart Cities for Development Project, waarin 13 pionierende steden uit 3 continenten zich verenigen. Centraal in het project staat de rol van stadsbesturen in de omslag naar duurzame productie- en consumptiemodellen om inclusieve, veerkrachtige en rechtvaardige (lokale) voedselsystemen tot stand te brengen.

DOELSTELLING 3.

Verzeker een goede gezondheid en promoot welvaart voor alle leeftijden

Deze doelstelling gaat over zowel fysiek als mentaal welzijn. Specifieke actieterreinen zijn kinder- en moedersterfte, drank- en druggebruik, psychische gezondheid, verkeersongevallen, luchtkwaliteit en sensibilisering over besmettelijke ziektes.

De hefboomen voor gezondheidsbeleid bevinden zich grotendeels op andere beleidsniveaus, maar ook lokale besturen kunnen heel wat doen voor het welzijn van hun inwoners. De uitdaging is om een integrale aanpak uit te stippelen en te verankeren. Gezondheid gaat immers over welbevinden op lichamelijk, geestelijk, economisch en sociaal vlak en doorkruist dan ook tal van beleidsdomeinen zoals energie, armoede, wonen, klimaat, jeugd, onderwijs, vrije tijd en ongelijkheid. Zo kan een doordacht beleid inzake ruimtelijke ordening en openbaar vervoer verkeersongevallen terugdringen, luchtkwaliteit verbeteren en duurzame levenswijzen bevorderen. Gezien de toenemende gezondheidskloof, is een integrale benadering met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen nodig. Dat vereist intensieve samenwerking over diensten heen en met diverse actoren, zoals lokale dienstencentra, thuishulpdiensten, sociale huisvestingsmaatschappijen, scholen, Logo's (loco-regionaal gezondheidsoverleg) en organisaties met specifieke expertise (bestrijding van alcohol en drugs, suïcidepreventie, Kom-op-tegen-kanker, Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, Vlaams Instituut Gezond Leven vzw,...).

Wist je dat...

- 1 op 10 werknemers een burn-out heeft, terwijl 1 op 4 met spanningsklachten kampt zoals negatieve emoties, fysieke en psychische gezondheidsklachten?
- er wereldwijd ruim 7 miljoen mensen per jaar sterven door tabaksgebruik en 890.000 door meeroken? Elke 6 seconden is er één voortijdig sterfgeval door roken.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 3.1 Tegen 2030 de globale moedersterfte terugdringen tot minder dan 70 per 100.000 levendgeborenen
- 3.2 Tegen 2030 een einde maken aan vermijdbare overlijdens van pasgeborenen en kinderen onder de 5 jaar, waarbij alle landen er moeten naar streven om het sterftecijfer van baby's minstens tot 12 per 1000 levendgeborenen te beperken alsook het sterftecijfer van kinderen jonger dan 5 jaar eveneens in te perken tot maximum 25 per 1000 levendgeborenen
- 3.4 Tegen 2030 de vroegtijdige kindersterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen
- 3.5 De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol
- 3.6 Tegen 2020 het aantal doden en gewonden in het verkeer wereldwijd halveren
- 3.8 Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
- 3.9 Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aantal sterfgevallen en ziekten verminderen als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling en besmetting van lucht, water en bodem

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Creëer een gezonde leefomgeving voor je werknemers: stimuleer sport op het werk en het gebruik van de fiets voor woon-werkverkeer, organiseer vormingen over zelf- en teamzorg, laat flexwerk toe waar mogelijk, voorzie (biologisch) fruit, voorzie gratis vaccinering.
- Sensibiliseer scholen en verenigingen over gezonde voeding, psychische problemen en verslavingen.
- Zet bedrijven aan om een gezondheidsbeleid te ontwikkelen, bijvoorbeeld met de steun van Jobfit.
- Zet in op verkeersveiligheid: sluit schoolstraten af voor autoverkeer, pak gevaarlijke kruispunten aan, organiseer autoloze dagen, creëer (tijdelijke en permanente) autovrije en autoluwe stadsdelen.
- Organiseer een groepscursus 'stoppen met roken' onder begeleiding van een tabakoloog en waarop inwoners aan een sociaal tarief kunnen intekenen.
- Sensibiliseer over borstkankerscreening.
- Geef mantelzorgers en vrijwilligers erkenning en ondersteuning waar mogelijk.

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Bouw een netwerk van geïntegreerde thuiszorg uit. De thuiszorgdiensten hebben in hun hulpverlening aandacht voor de verschillende luiken van gezondheid (lichamelijk, geestelijk, sociaal en economisch).
- Zet in op lokale dienstencentra, want zij spelen een belangrijke rol inzake preventie en buurtgerichte zorg (sociale netwerking, tegengaan van vereenzaming).
- Hou rekening met (mentale) gezondheidsaspecten in je woonbeleid: stimuleer co-housing, kangoeroewonen en woongemeenschappen om de sociale cohesie en een duurzame levensstijl te bevorderen en waak erover dat kwaliteitsnormen gerespecteerd worden (energie, verluchting, verkrotting, huisjesmelkers aanpakken).
- Neem maatregelen voor een gezondere lucht, bv. autoluwe centra, circulatieplannen, stimuleren van elektrische voertuigen, afraden houtverbranding, enz.
- Pak de gezondheidskloof voor mensen in armoede aan, o.a. door tussen te komen in de medische kosten.
- Faciliteer samenwerking en uitwisseling tussen ziekenhuizen en andere zorgactoren uit de eigen gemeente met die in het globale Zuiden, bijvoorbeeld via toelagen voor stages van studenten.

IN DE PRAKTIJK

Dilbeek wil minder alcoholgebruik

Naar aanleiding van de wetswijziging in 2010 die het alcoholgebruik bij jongeren verder beperkt, zet de gemeente Dilbeek in op de bewustmaking van haar burgers. Hiervoor hebben de jeugddienst, de dienst welzijn, de politie, enkele Dilbeekse scholen en lokale organisaties de handen in elkaar geslagen. Sinds 2011 loopt de campagne 'Nog Tijd Zat', die jongeren afraadt op jonge leeftijd alcohol te consumeren. In het kader van deze campagne ondersteunt de gemeente Dilbeek verenigingen bij maatregelen waarbij -16-jarigen geen alcohol en -18-jarigen geen sterkedrank kunnen verkrijgen. Organisatoren van evenementen, zoals jeugdverenigingen, ontvangen gratis sensibiliseringsmateriaal van de jeugddienst. De campagne richt zich sinds 2015 ook op de directe omgeving van de jongeren en sinds 2017 worden ook ouders van Dilbeekse jongeren gesensibiliseerd tijdens informatieavonden.

Studenten verpleegkunde uit Genk en Francistown leren van elkaar

In zijn stedenband met het Botswanaanse Francistown zet Genk sterk in op gezondheidszorg, waarbij het ondersteunen van verpleegopleidingen centraal staat. Al sinds 2008 werken de opleiding Verpleegkunde van Regina Mundi uit Genk en het Institute of Health Sciences in Francistown samen. Ze wisselen leerprogramma's uit en laten jaarlijkse stages plaatsvinden. Genkse studenten draaien dan vier weken mee in de wijkklinieken in het Nyangabwe Referral Hospital in Francistown. Omdat bij gebrek aan artsen in Botswana de functie van verpleegkundige zeer uitgebreid is, kunnen de studenten veel uitvoerende taken verrichten. De Francistownse studenten lopen op hun beurt stage bij het Wit-Gele Kruis en het Ziekenhuis Oost-Limburg. De jarenlange samenwerking tussen de Genkse en de Francistownse school heeft een positieve ervaringsuitwisseling op het niveau van de studenten, de docenten en de school doen ontstaan.

Gouden leestip

De SDG-webpagina van de World Health Organisation (WHO)

= statistieken, infographics, actieplannen, indicatoren, enz. over de bijdrage van de internationale gezondheidsgemeenschap aan de SDG's

DOELSTELLING 4.

Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen

Jongens en meisjes kunnen vrij naar de lagere en middelbare school gaan en krijgen de kans om verder te studeren. Technisch, beroeps- en universitair onderwijs moet vrij toegankelijk zijn, ongeacht geslacht of afkomst. Zowel jongeren als volwassenen kunnen relevante vaardigheden opdoen. Alle leerlingen verwerven kennis, vaardigheden en attitudes inzake duurzame ontwikkeling, mensenrechten, culturele diversiteit en wereldburgerschap. Onderwijsfaciliteiten zijn kind- en handicapvriendelijk.

Lokale besturen zijn relatief kleine spelers in het Vlaamse onderwijslandschap, maar spelen een belangrijke aanvullende rol door de buurt nabijheid van de gemeentelijke basisscholen, door flankerende onderwijsmaatregelen en door de organisatie van kinderopvang. Bovendien versterkt onderwijs het lokale welzijnsbeleid. Onderwijs moet een springplank zijn voor sociale gelijkheid, want het is de sleutel tot participatie en emancipatie. Dat geldt voor jongeren, maar ook voor volwassenen. Levenslang leren is geen luxe, maar een vereiste om een succesvolle loopbaan te vervolledigen. De wereld verandert immers razendsnel, waardoor ook jobinhoud en jobkwalificaties snel veranderen. Onderwijs is een cruciale hefboom voor sociaal-maatschappelijke vooruitgang en lokale besturen kunnen die hefboom meer gewicht geven.

Wist je dat...

- in Vlaanderen meer dan 10% van de secundaire scholieren vroegtijdig de schoolbanken verlaat? Zij hebben een grotere kans op werkloosheid, armoede, lage lonen, en zelfs een geschatte levensduurvermindering van 9 jaar.
- de opleidingsdeelname onder volwassenen in Vlaanderen lager ligt dan het EU-gemiddelde? In 2018 nam 8,7% van de Vlamingen van 25 tot 64 jaar deel aan een opleiding (in of buiten het reguliere onderwijs), terwijl in de landen van de EU gemiddeld 11,1% van de inwoners een opleiding volgden.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 4.1 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten
- 4.2 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs
- 4.3 Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit
- 4.4 Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven
- 4.5 Tegen 2030 genderongelijkheden wegwerken in het onderwijs en zorgen voor gelijke toegang tot alle niveaus inzake onderwijs en beroepsopleiding voor de kwetsbaren, met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties
- 4.6 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn
- 4.7 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Organiseer een zomerschool voor anders-talige kinderen.
- Organiseer huiswerkbegeleiding.
- Voorzie toelages voor naschoolse opvang en leerlingenvervoer.
- Organiseer kwalitatief leerlingenvervoer voor het buitengewoon onderwijs.
- Stel gemeentelijke infrastructuur ter beschikking voor buitenschoolse activiteiten.
- Geef het goede voorbeeld inzake levenslang leren door in te zetten op bijscholing en opleiding voor het eigen gemeentepersoneel.
- Maak van de gemeentelijke bibliotheek een toegankelijke plek door er activiteiten en workshops te organiseren (bv. een repair-café of ICT-opleidingen voor jong en oud). Zet ook in op wijkbibliotheken.
- Organiseer vormingen voor leerkrachten en kinderbegeleiders rond EDO (Educatie voor Duurzame Ontwikkeling), diversiteit, inclusie, armoede en wereldburgerschap.

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Organiseer een overlegplatform met buurtgemeenten over kwaliteitsvol onderwijs.
- Zorg voor kwalitatieve, duurzame en inclusieve kinderopvang.
- Ondersteun ouders en schoolteams inzake kleuterparticipatie, taalstimulering, spijbelpreventie.
- Zorg voor gezonde, veilige en vlot bereikbare schoolinfrastructuur. Promoot woon-schoolverkeer met de fiets of het openbaar vervoer.
- Faciliteer samenwerkingen tussen scholen en andere sectoren, met het oog op de oprichting van [brede scholen](#).
- Stimuleer alle burgers om hun talenten te ontdekken en te ontplooien tijdens hun vrije tijd door het inzetten van talentcoaches in wijkprogramma's.
- Stimuleer wereldburgerschap bij het gemeentepersoneel en de burgers, bijvoorbeeld door scholen vertrouwd te maken met het aanbod aan workshops en trajecten rond wereldburgerschap, door lunchsessies te voorzien over mondiale uitdagingen of door dorpsfeesten en vrijetijdsactiviteiten te organiseren met een mondiale invalshoek.
- Ondersteun de ontwikkeling van kwaliteitsvol en toegankelijk onderwijs in het globale Zuiden. Ga bijvoorbeeld een scholenband aan, of werk samen met de [VVOB](#).

IN DE PRAKTIJK

Omscholing tijdens de werktijd, met loonbehoud

Mindy Willems was aan de slag als schoonmaakster in de buitenschoolse opvang De Speelboom in Lovendegem en kon zich dankzij [Diversity](#) omscholen tot kinderbegeleider. Ze kon gratis weer gaan studeren, zonder verlies van loon, en doet nu wat ze altijd heeft willen doen. Medewerkers in een dienst thuiszorg, gezinszorg of kinderopvang kunnen in het deeltijds volwassenenonderwijs de opleiding tot zorgkundige of begeleider in de kinderopvang volgen. De werkgever zorgt voor een tijdelijke vervanger en krijgt daarvoor financiële ondersteuning van de Vlaamse overheid. Dat is mogelijk dankzij het 'VIA4-akkoord' (Vlaams Intersectoraal Akkoord) dat de vakbonden, de VVSG en de Vlaamse overheid hebben afgesloten. Zulke samenwerkingsverbanden zijn nodig om levenslang leren haalbaar te maken voor iedereen en geen talent onbenut te laten. Duurzame en dynamische loopbanen zijn bovendien onmisbaar voor een goede balans tussen werk en privé, maar ook voor een welvarende en veerkrachtige samenleving.

Wereldmeerdaagse wordt mondiaal bad

Jongeren bewust maken van de mondiale samenleving waarin zij leven, ook dat is bijdragen aan SDG 4. De Wereldmeerdaagse dompelt leerlingen en leerkrachten van de eerste graad secundair een halve schooldag lang onder in een mondiaal bad met een wereldfilm en een interactieve 'wereldmarkt' met veertig doe-stands. Ngo's en vierdepijlerorganisaties verzorgen de interactieve standen, vrijwilligers begeleiden de leerlingen bij korte opdrachtjes. Meer dan 11.000 jongeren van bijna zestig scholen ontdekken zo jaarlijks wat de problemen en de kansen van de wereld vandaag zijn, maar ook hoe we aan oplossingen voor globale uitdagingen kunnen werken. Voor de voorbereiding en naverwerking in de klas is er een uitgebreid educatief pakket met dossiers, video's en lesmappen. De editie van 2019 werd uitgewerkt door Vzw Mundio samen met de Antwerpse provinciale dienst Mondiaal Beleid. De gemeente Brasschaat en de stad Mechelen waren gastgemeenten.

OF KONINKLIJK ATHENEUM EKEREN

Gouden leestip

De SDG-webpagina van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief en Documentatie (VVBAD)

= sensibiliseringsmateriaal, brochure en toolkit over hoe als bibliotheeksector de SDG's mee te helpen realiseren, gebaseerd op materiaal van de internationale bibliotheekorganisatie IFLA

DOELSTELLING 5.

Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes

We moeten komaf maken met genderongelijkheid: het glazen plafond, de loonkloof en gendergeweld. Vrouwen hebben – net zoals mannen – recht op een goede gezondheid, op kennis over seksualiteit en voortplanting en op volledige en effectieve participatie op alle niveaus van besluitvorming. Het nastreven van gelijke kansen voor vrouwen en mannen is een opdracht voor alle beleidsniveaus en -domeinen. Lokale besturen vervullen als eerstelijnsverantwoordelijke echter een belangrijke voorbeeldfunctie. Gender mainstreaming en gender budgeting zijn manieren om snel vooruitgang te boeken inzake SDG 5. Ruimtelijke ordening en politiebeleid zijn belangrijke domeinen om gendergerelateerd geweld in te dijken. Samenwerking en dialoog met vrouwenverenigingen, wijkcomités, de politie en het DCMW is troef.

Wist je dat...

- slechts 12,8% van de burgemeesters, minder dan 1 op 3 schepenen en 1 op 3 van de gemeenteraadsleden in Vlaanderen vrouwen zijn?
- in de Europese Unie de helft van de vrouwen ouder dan 15 al seksuele intimidatie meemaakten? In België gaat het over 30% van de vrouwen.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 5.1 Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overal
- 5.2 Alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare en de privésfeer uitroeien, ook inzake vrouwenhandel en seksuele en andere soorten uitbuiting
- 5.4 Erkennen en naar waarde schatten van onbetaalde zorg en thuiswerk door het voorzien van openbare diensten, infrastructuur en een sociaal beschermingsbeleid en door de bevordering van gedeelde verantwoordelijkheden binnen het gezin en de familie, zoals dat nationaal van toepassing is
- 5.5 Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en van gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Vermijd genderstereotypen in communicatie en beeldmateriaal.
- Stel interne vertrouwenspersonen aan waarbij personeelsleden terecht kunnen rond seksueel overschrijdend gedrag.
- Pas de algemene bestuurlijke politieverordening aan in functie van een snelle en krachtdadige aanpak van seksuele intimidatie en gendergeweld.
- Zorg voor de pedagogische begeleiding van allochtone moeders in de gemeentescholen.
- Onderschrijf het Europees Charter voor gelijkheid van mannen en vrouwen op lokaal vlak en gebruik het als inspiratiebron.
- Organiseer acties rond Internationale Vrouwendag (8 maart).

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Bevorder gendergelijkheid in je personeelsbeleid: hanteer quota voor vrouwen in leidinggevende functies, zet in op thuiswerk en flexibele uren, neem m/v/x op in vacatures en zorg voor een genderevenwicht in selectiejury's, informeer mannelijke werknemers over hun recht op vaderschaps- en ouderschapsverlof, enz.
- Ontwikkel een gemeentelijk genderactieplan met acties vanuit verschillende beleidsdomeinen (idealiter minstens één actie per gemeentelijke bevoegdheid) en met inspraak van lokale vrouwenverenigingen, wijkcomités, de politie en het OCMW. Denk hierbij ook aan **gender budgeting**: ga de directe en indirecte impact na van je beleid en je uitgave op de situatie van vrouwen en mannen. Baseer je beleid op genderspecifieke data. Monitor bijvoorbeeld de toegang tot vrijetijdsactiviteiten (sport, jeugd, cultuur) voor (jonge) mannen en (jonge) vrouwen en stuur bij indien nodig.
- Bevorder gendergelijkheid via je ruimtelijk beleid: veilig vervoer, veilige voetpaden, verlichting van de straten, propere en toegankelijke openbare toiletten, afkolfruintes, enz..
- Spoor gemeentelijke scholen aan om aandacht te hebben voor de genderproblematiek.
- Zorg er in alle internationale partnerschappen (bv. stedenband, jumelage, uitwisselingen, projecten...) voor dat zowel mannen als vrouwen kunnen deelnemen en betrokken zijn.
- Ondersteun projecten in het globale Zuiden die werken aan de empowerment van vrouwen.

Inspanning vanuit Beninse gemeenten voor gendergelijkheid

Niet enkel Vlaamse steden en gemeenten voeren een mondiaal beleid met lokale besturen wereldwijd. Ook de VVSG werkt direct samen met zusterverenigingen. Een van deze partners is de Association Nationale du Bénin (ANCB). Samen met de VVSG werkt deze koepelvereniging aan het genderbewustzijn bij de lokale besturen in Benin. Hiertoe startten beide partners in 2017 een testtraject met twaalf Beninse besturen. De ANCB ondersteunt en onderzoekt samen met deze besturen hoe gender op een transversale manier in de Beninse gemeenten en de lokale meerjarenplannen kan worden geïntegreerd. De aanbevelingen uit dit traject zal de koepelvereniging aan alle 77 lokale besturen in Benin bezorgen. Parallel hiermee ondersteunt de ANCB een netwerk waarin alle vrouwelijke verkozen politici uitwisselen en bijeenkomen. Deze kennisdeling en gedragsbeïnvloeding zal vrouwen aanmoedigen een politieke functie op te nemen in de Beninse maatschappij.

Elsene en Schaarbeek pionieren met genderbudgeting

Elsene en Schaarbeek pasten als eerste gemeenten in België het principe van gender budgeting toe. Elsene doet dat op alle gemeentelijke overheidsuitgaven aan de hand van 3 categorieën: neutrale uitgaven, genderspecifieke en potentieel gendergevoelige uitgaven. De implementatie verloopt progressief en wordt met indicatoren opgevolgd. Gender budgeting is een leerproces en gaat in Elsene gepaard met vorming en coaching. Ook Schaarbeek zet in op een transversaal genderbeleid. De gemeentediensten namen hun begrotingen volgens genderimpact onder de loep en identificeerden onder begeleiding van Gender@Work hun goede praktijken en verbeterpunten op het vlak van gelijke kansen. Dat mondde uit in een concreet actieplan. Een gendermanager werd aangeworven om het actieplan te implementeren, de gelijkheid tussen mannen en vrouwen in alle beleidsdomeinen te bewaken en de nodige samenwerking tussen alle gemeentediensten te coördineren. Schaarbeek geeft sinds 2015 extra sportcheques aan meisjes om ze aan te moedigen meer te sporten, en introduceerde een label in de gemeentelijke bibliotheek voor jeugdboeken die genderstereotypen doorbreken. Het Schaarbeekse “Huis van de Vrouw” organiseert een brede waaier aan activiteiten gericht op de emancipatie van vrouwen. Zowel Elsene als Schaarbeek namen gender mainstreaming en gender budgeting op in het bestuursakkoord 2012-2018, hebben een schepen bevoegd voor gelijke kansen en ondertekenden het Europees charter voor gelijkheid van vrouwen en mannen op lokaal vlak.

Gouden leestip

Leave no one behind – SDG's en LGBT+ inclusie

= een brochure van KliQ en çavaria, over acties die lokale besturen kunnen ondernemen om op een LGBT+ inclusieve manier aan de slag te gaan met de SDG's

DOELSTELLING 6.

Verzekert toegang tot en duurzaam beheer van drinkwater en sanitatie voor iedereen

Deze doelstelling beoogt duurzaam waterbeheer waarbij eenieder toegang heeft tot drinkbaar water en sanitaire voorzieningen. De waterkwaliteit moet verbeteren, onder meer door vervuiling te verminderen, te stoppen met het dumpen van chemicaliën en afvalwater met de helft te reduceren. Waterschaarste moet aangepakt worden. Duurzaam waterbeheer vereist een integrale aanpak inzake drinkwater, stroomgebiedbeheer en ruimtelijke inrichting zowel in stedelijke als in landelijke gebieden. Lokale besturen staan in voor de waterlopen van derde categorie en voor het beheer van de grachten van algemeen belang en de gemeentelijke baangrachten. Zijzelf of een door hen aangestelde rioolbeheerder zorgen voor de inzameling van huishoudelijk afvalwater. Gemeenten zijn ook initiatiefnemers voor de opmaak van lokale erosiebestrijdingsplannen, verantwoordelijk voor het verlenen van milieu- en stedenbouwkundige vergunningen en het toepassen van de watertoets. Lokale besturen zijn dus belangrijke partners in een breed netwerk van actoren waarmee zij samenwerken: verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid (Omgeving, Mobiliteit en Openbare Werken, Landbouw en Visserij), de provincies, intercommunales, polders en wateringen, drinkwatermaatschappijen, regionale landschappen, middenveldorganisaties (Natuurpunt, Boerenbond, VOKA), enz. De regelgeving en de bevoegdheden voor het vastleggen van normen voor waterkwaliteit liggen voornamelijk op Europees niveau.

Wist je dat...

- voor de productie van 1 kg rundvlees 15.500 liter water nodig is? Hiermee kan je 135 keer je bad vullen. Voor 1 liter melk is 960 liter water nodig, voor een brood 600 liter en voor een glas bier 75 liter. De vleesindustrie is verantwoordelijk voor 8% van het totale waterverbruik.
- wereldwijd meer dan 2 miljard mensen op aarde geen toegang tot schoon drinkwater hebben door waterschaarste en -vervuiling? In 2050 zou dat aantal oplopen tot 3,9 miljoen.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 6.1 Tegen 2030 komen tot een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen
- 6.2 Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties
- 6.3 Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd
- 6.4 Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen
- 6.5 Tegen 2030 het geïntegreerde beheer van de waterhulpbronnen implementeren op alle niveaus, ook via gerichte grensoverschrijdende samenwerking
- 6.6 Tegen 2020 de op water gebaseerde ecosystemen beschermen en herstellen, met inbegrip van bergen, bossen, moerassen, rivieren, grondwaterlagen en meren

Walk for Water in Peer en Zonhoven

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Zorg voor voldoende propere en gratis openbare toiletten, met speciale aandacht voor vrouwen en personen met beperkte mobiliteit.
- In de gemeentelijke gebouwen: installeer een regenwaterreservoir, stel de waterkranen goed af, installeer kranen in de toiletten met een aan- en uitknop, spoel de toiletten met regenwater, koop afbreekbare schoonmaakmiddelen aan, stimuleer het gebruik van kraantjeswater (via een waterverdeler) en van herbruikbare waterflessen.
- Subsidieer drinkwaterfontein. Voorzie premies voor de installatie van hemelwaterputten.
- Begeleid kansgezinnen rond efficiënt watergebruik. Bied (gratis) waterscans aan.
- Promoot alternatieven voor pesticiden bij de inwoners.
- Kies voor lokale en plantaardige voeding, en dus voor een kleinere watervoetafdruk.
- Informeer het gemeentepersoneel en de burgers over hun “indirect waterverbruik”: het water dat nodig is om voeding, kledij, papier, enz. te produceren.
- Onderteken het [charter “drinKraantjeswater”](#).
- Organiseer een activiteit op Wereldwaterdag (22 maart) en sensibiliseer zo over de globale waterproblematiek. Daag bijvoorbeeld alle lokale verenigingen uit om hun watergebruik te verminderen.

big wins

- Vervang de bestaande rioelstelsels door gescheiden riolering.
- Bescherm watergerelateerde ecosystemen zoals bossen, moerassen, meren en rivieren.
- Heb aandacht voor klimaatadaptie bij de herinrichting van de publieke ruimte: soort tegels, kleine waterpartijen, waterbekkens, hittebestendige maatregelen, voorzien van overstromingsgebieden, beheer grondwaterstand, enz.
- Stimuleer het gebruik van waterdoorlatend beton en groendaken, zowel bij nieuwbouw als bij renovatie.
- Streef een gezond evenwicht na in je water- en landbouwbeleid. Grootschalige landbouw maakt namelijk gebruik van veel water.
- Faciliteer kennisuitwisseling tussen professionele actoren van (boven)lokaal waterbeheer uit de eigen gemeente en gemeenten in het globale Zuiden.

Ledegemse gebouwen zijn 'waterproof'

Het Vlaams Kenniscentrum Water (Vlakwa) nam voor een proefproject met de provincie West-Vlaanderen het watergebruik van vijf gemeenten (Harelbeke, Hooglede, Ledegem, Menen en Poperinge) onder de loep. Door een reeks eenvoudige ingrepen kan tot 30% op het waterverbruik in de gemeentegebouwen bezuinigd worden. Lokale besturen besparen op die manier honderden tot duizenden euro's op de drinkwaterfactuur. Door een rondgang in de gemeentelijke gebouwen met een [checklist](#) in de hand, kreeg Ledegem een inventarisatie van alle waterverbruikspunten in hun gebouwen en kwamen mogelijke knelpunten en lekken aan het licht. In de sporthal verving Ledegem onder meer de klassieke kranen door drukknoppen en installeerde de gemeente zuinigere douchekoppen, waardoor het waterverbruik al met meer dan een vijfde verminderde. In samenwerking met de VVSG rolde Vlakwa het project in 2017 uit naar alle 300 Vlaamse gemeenten.

Berlare werkt aan toegang tot drinkbaar water in Ecuador

Proper drinkwater is in veel landen ter wereld niet vanzelfsprekend. Daarom ging de gemeente Berlare een waterschap (een stedenband 'light') aan met de gemeente Rio Verde in Ecuador. Ze deed dit samen met de provincie Oost-Vlaanderen, de Belgische ngo Join For Water en de Ecuadoraanse organisatie Cefodi. Berlare biedt financiële ondersteuning aan verschillende projecten ter plaatse, zoals de opbouw en het onderhoud van waterinstallaties en waterpompen. Daarnaast hecht Berlare veel belang aan de sensibilisering van zijn bevolking over het waterschap en de toegang tot drinkbaar water. Via een waterwandeling wordt de watersituatie in Berlare en Ecuador belicht. Berlare organiseert ook waterdagen voor de vierde leerjaren van de lagere scholen. De leerlingen doen dan de waterwandeling op kindermaat en volgen een workshop over Ecuador. Verder vinden er fototentoonstellingen en lezingen plaats en wisselen Berlare en Rio Verde brieven en films uit. Ook in de toekomst blijft Berlare inzetten op dit waterschap en richt het zijn pijlen op de meest prangende noden.

Gouden leestip

[Leven op grote watervoet](#)

= publicatie van ngo Join For Water, over het verband tussen consumptie en watergebruik in een mondiaal perspectief, een aantal pistes voor de reductie van onze watervoetafdruk en de rol die overheden, producenten en consumenten hierin (kunnen) spelen.

DOELSTELLING 7.

Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare en duurzame energie voor iedereen

Iedereen krijgt toegang tot moderne, betaalbare en duurzame energie. Energie moet efficiënter geproduceerd en gebruikt worden en in toenemende mate afkomstig zijn van hernieuwbare bronnen.

De hefboomen voor energiebeleid liggen op Europees, federaal en Vlaams niveau, maar lokale besturen kunnen door hun investeringen in de lijninfrastructuur de voorwaarden creëren voor de omschakeling naar duurzame energie. Door hun gebouwenbestand energie-efficiënt te maken en duurzaamheidscriteria te hanteren in hun aankoopbeleid, dragen lokale besturen echter ook rechtstreeks bij aan SDG 7 en geven zij bovendien het goede voorbeeld. Ook via slimme technologieën in hun ruimtelijk en mobiliteitsbeleid kunnen zij aanzienlijke efficiëntiewinsten boeken en de uitstoot van broeikasgassen terugdringen. Daarnaast zijn lokale besturen cruciaal om energiearmoede te detecteren en oplossingen aan te reiken.

Wist je dat...

- in Vlaanderen 1 op de 5 gezinnen getroffen wordt door energiearmoede? De gemiddelde stroomfactuur steeg met 519,10€ tussen 2007 en 2019 en bedraagt intussen zo'n 1000€ per jaar per gezin. Samen met Duitsland hebben wij de hoogste stroomfacturen van de EU.
- ons land achteraan bengelt in het Europese peloton als het op hernieuwbare energie aankomt? In België was slechts 9,1 procent van de verbruikte energie in 2017 afkomstig van hernieuwbare bronnen, terwijl dat in de Europese Unie gemiddeld 17,5 procent was. Volgens de 2020-doelstelling zou België in 2020 de 13 procent moeten halen.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 7.1 Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energiediensten garanderen
- 7.2 Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen
- 7.3 Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen

STEFANDEWICKERE

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Zet in op duurzame, energiezuinige maatregelen in de eigen gemeentelijke gebouwen (denk ook aan culturele centra, jeugthuizen, ...) zoals zonnepanelen, warmtepomp, isolatie, groendaken, energie winnen uit de verwerking van restafval, enz.
- Installeer een lokale energiewinkel of (tijdelijk) energieloket, waar burgers geïnformeerd worden over manieren om hun energiefactuur te verlagen en over subsidies voor energiebesparende maatregelen.
- Spoor energiearmoede actief op, te beginnen bij het cliënteel van het OCMW.
- Bied een lokale renovatiepremie en gratis renovatiebegeleiding aan.
- Stimuleer de aankoop van zonnepanelen bij de inwoners d.m.v. financiële tegemoetkomingen of de begeleiding van groepsaankopen.
- Verplicht het conformiteitsattest via een gemeentelijke verordening, zodat huurwoningen voldoen aan minimale kwaliteitseisen.
- Doe een warmtetoets bij nieuwbouwprojecten om te bekijken welke vormen van hernieuwbare warmte mogelijk zijn.
- Doe actief mee met campagnes zoals [Dikketruiendag](#) en stimuleer je burgers om ook mee te doen.

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Breng samen met stakeholders het lokale (en regionale) potentieel in kaart voor de opwekking van hernieuwbare energie (bv. ruimte voor windmolens).
- Ondersteun burgercoöperaties voor hernieuwbare energie, waarbij burgers bijvoorbeeld investeren in collectieve zonne-installaties en windturbines, hun dak ter beschikking stellen, hun energiegebruik afstemmen op de meest zon-productieve momenten, enz.
- Verduurzaam de bebouwde omgeving samen met burgers, bedrijven, woningcorporaties e.a. door in te zetten op het duurzaam ontwerpen en beheren van het eigen en maatschappelijk vastgoed.
- Ontwikkel een warmtezoningsplan dat aangeeft waar hernieuwbare warmte-opwekking de voorkeur geniet.
- Stimuleer het gebruik van biomassa (bv. biermaaisel als groene energie voor de verwarming van scholen).
- Eis van de bank of de vermogensbeheerder van de gemeente om de reserves of pensioenfondsen van de gemeente niet langer te investeren in fossiele brandstofbedrijven.

IN DE PRAKTIJK

Eeklo ter land en in de lucht

De stad Eeklo besliste al rond de eeuwwisseling in te zetten op duurzaam energiebeleid. Ze koos voor windenergie als motor voor hernieuwbare-energieprojecten. Met een bezoek voor Eeklonaaars aan de windturbine van Middelkerke en met duidelijke communicatie over het project is de stad erin geslaagd de bevolking te overtuigen van dit verhaal. Inwoners kregen bovendien de mogelijkheid rechtstreeks financieel te participeren. Dit vergrootte de betrokkenheid bij de participanten, die de windmolens als iets van hen beschouwen, en het zette hen aan hun eigen energiegebruik wat beter te bekijken. In de loop der jaren heeft Eeklo zijn blik op duurzame energie steeds meer verruimd. Zo heeft de stad ingezet op zonne-energie, de productie van koolzaadolie en het gebruik van resthout. Het verduurzamen van de eigen gebouwen was een belangrijk gegeven. Eeklo plaatste onder meer zonnepanelen op de stadsgebouwen en investeerde in hernieuwbare energie en energiebesparende technieken in het stadskantoor. Momenteel werkt Eeklo aan een warmtenet. Hiermee wordt restwarmte, bijvoorbeeld van een verbrandingsoven, gebruikt om gebouwen te verwarmen. Energie die anders verloren gaat, wordt zo duurzaam hergebruikt. De stad beoogt hierbij opnieuw rechtstreekse financiële burgerparticipatie.

Geel vermindert elektriciteitsverbruik met 45%

Onder begeleiding van het Vlaams Energiebedrijf (VEB) ging de stad Geel op zoek naar manieren om de energiefactuur te laten dalen. Vandaag betaalt de stad jaarlijks een energiefactuur van zowat 400.000 euro voor de gebouwen die het hart van de stedelijke activiteiten vormen. De stad koos voor een grondige totaalaanpak in de vorm van een energieprestatiecontract met een energiedienstenbedrijf. In het contract zijn tien stedelijke gebouwen opgenomen. Stad Geel begint zo aan het grootste energie-efficiëntieproject in de Kempen. Naast het stadhuis vallen het zwembad, de sporthal, de bibliotheek, het cultureel centrum en enkele scholen onder het project. De stad zal in deze gebouwen maar liefst 45% op haar elektriciteitsverbruik en 18% op haar aardgasverbruik besparen. Via een energieprestatiecontract wordt het energiedienstenbedrijf verplicht die energiebesparing jaarlijks te bereiken. Het pakket aan energiebesparende maatregelen kost 1,7 miljoen euro. Gedurende twaalf jaar verdient de stad die investeringen terug met een deel van de energiebesparing. Zo zorgt dit energieprestatiecontract ervoor dat er geen druk staat op het budget. De stad wapent zich op die manier ook tegen de stijgende energieprijzen.

Gouden leestip

De online ondersteuningstool 'urban energy pathfinder'

= een tool ontwikkeld door EnergyVille, om scenario's in kaart te brengen voor steden, gemeenten en regio's die een volledig beeld willen krijgen van hun mogelijke roadmaps naar energietransitie

DOELSTELLING 8.

Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen

Economische groei mag in geen geval schade toebrengen aan het milieu en de levensomstandigheden van mensen. Veilige werkomstandigheden garanderen, arbeidsrechten beschermen, jeugdwerkloosheid terugdringen, ondernemerschap stimuleren en slavernij, dwangarbeid en kinderarbeid uitroeien zijn belangrijke actieterrains van SDG 8. Ook duurzaam toerisme dat streekproducten en de lokale cultuur promoot en jobs creëert, valt onder deze doelstelling.

De grootste hefboomen voor economische groei en werkgelegenheid liggen op Vlaams en federaal niveau. Toch kan de gemeente de regie opnemen door partners binnen de gemeente samen te brengen en aan te sturen. Als facilitator kan ze eigen initiatieven nemen die het ondernemingsvriendelijk klimaat verhogen, zoals subsidies of een ondernemingsloket. De gemeente kan ook een sturende rol opnemen door verplichtingen en verbodsbepalingen op te leggen. Er zijn trouwens sterke argumenten om als lokaal bestuur in te zetten op een sterk ontwikkeld economisch weefsel. Investeren in aantrekkelijke handelskernen geeft je gemeente een positief imago, terwijl buurtwinkels de zorgfunctie voor de bewoners op peil houden. Voldoende tewerkstellingsplaatsen in eigen streek zorgen ervoor dat de inwoners aan de slag kunnen in hun regio en trekt ook nieuwe inwoners aan. De activiteitsgraad van de bevolking draagt bij aan de gemeentekas en verhoogt dus de financiële beleidsruimte en leefbaarheid van de gemeente.

Wist je dat...

- België 230.000 werkende armen telt? Zo'n 5% van de werknemers en zelfstandigen leeft in een huishouden met een verhoogd armoederisico. Ons land doet het daarmee een stuk beter dan buurlanden Frankrijk (7,1%) en Duitsland (9,4%).
- de textielindustrie economische groei heeft aangewakkerd in landen als Bangladesh, Cambodia, China, India en Pakistan, maar dat deze gepaard gaat met verregaande schendingen van arbeidsrechten? Textielarbeiders werken vaak in ongezonde omstandigheden meer dan 10u per dag voor een hongerloon, zonder contract, vast salaris, ziekteverzekering of pensioenregeling. Vakbonden staan onder druk of zijn verboden.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 8.1 De economische groei per capita in stand houden in overeenstemming met de nationale omstandigheden en, in het bijzonder, minstens 7% aangroei van het bruto binnenlands product per jaar in de minst ontwikkelde landen
- 8.2 Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren
- 8.3 Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten
- 8.4 Tegen 2030 geleidelijk aan de wereldwijde efficiëntie, productie en consumptie van hulpbronnen verbeteren en streven naar de ontkoppeling van economische groei en achteruitgang van het milieu, volgens het 10-jarig Programmakader voor Duurzame Consumptie en Productie, waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen
- 8.5 Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde
- 8.6 Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschroeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn
- 8.7 Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen
- 8.8 De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in preciaire werkomstandigheden bevinden
- 8.9 Tegen 2030 beleidslijnen uitwerken en implementeren ter ondersteuning van het duurzaam toerisme dat jobs creëert en plaatselijke cultuur en producten bevordert
- 8.10 Versterken van de mogelijkheden van de plaatselijke financiële instellingen om toegang tot het bankwezen, de verzekeringen en financiële diensten voor allen aan te moedigen

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Kies voor fairtradeproducten en ondersteun de [Schone Kleren Campagne](#). Voedingsproducten en kledij van eerlijke handel garanderen een eerlijke verloning voor de producent, veilige en rechtvaardige werkomstandigheden en milieuvriendelijke productiemethodes.
- Ontwikkel een duurzame horecagids, bijvoorbeeld van horecazaken die werken met fairtradeproducten, lokale producten en/of bioproducten.
- Stimuleer (sociaal) ondernemerschap, bijvoorbeeld met subsidies voor startende ondernemers, renovatietoelage voor (leegstaande) handelspanden, opstartpremie kinderopvang, premie toegankelijkheid handelspanden, enz.

big wins

- Geef het goede voorbeeld in je personeelsbeleid: betrek het personeel, zorg voor een correcte verloning en een goede balans tussen werk en privé, werf aan zonder uitsluiting op basis van gender, afkomst, leeftijd, beperkingen, geaardheid, enz.
- Geef het goede voorbeeld in je aankoopbeleid: neem (sociale en ecologische) duurzaamheidscriteria op in overheidsopdrachten en vergemakkelijk de toegang voor lokale producenten. Begeleid ook horeca, winkeliers en andere lokale ondernemers om hun aankoopprocedures te verduurzamen.
- Zet in op sociale economie/lokale diensteneconomie (LDE): creëer tewerkstellingskansen voor doelgroepwerknemers binnen maatschappelijk relevante dienstverlening, start een nieuwe LDE-dienstverlening op o.b.v. een lokale behoefteanalyse (bv. onderhoud speelpleintjes, buurtgerichte kinderopvang, aanvullende thuishulp, ...), faciliteer netwerking tussen reguliere en sociale-economieactoren, begeleid OCMW-klienten in werkervaringstrajecten en stel hen tewerk via artikel 60,§ 7.
- Verduurzaam bedrijventerreinen: vlotte bereikbaarheid met het openbaar vervoer, groenaanleg van streekeigen planten en diervriendelijke flora, cradle to cradle, minder CO₂-uitstoot door middel van warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie, enz.
- Introduceer milieu- en sociale criteria in het eigen vergunningenbeleid maar ook in nieuwe handelsovereenkomsten, bijvoorbeeld tussen eigen industrieterrein of haven en internationale spelers.
- Investeer in streekontwikkeling en duurzaam toerisme.

Leuven geeft creatieve economie zuurstof met Popstart

Met Popstart slaat de Stad Leuven twee vliegen in een klap: creatieve, innovatieve ondernemers krijgen ruimte en de Leuvense winkelstraten worden aantrekkelijker. Het initiatief startte in het voorjaar van 2017 met twee panden die de stad zelf verhuurde, maar intussen doen ook particuliere eigenaars mee. Met een vrijstelling van de leegstandtaks stimuleert de stad hen om leegstaande panden tijdelijk te verhuren aan een betaalbare prijs. Hier kunnen starters een nieuw idee of concept uittesten en hun zichtbaarheid in het straatbeeld verhogen, zonder al te grote risico's. Hoge huurprijzen vormen op deze manier een minder grote belemmering. Popstart ondersteunt hen ook met gratis advies, promotie en een uitgebreid netwerk van ondernemers. Binnenkort kan iedereen met een ondernemingsdroom terecht in een innovatief ondernemerscafé, waar naast begeleiding ook ruimte is voor ontmoeting tussen makers, ontwerpers en kunstenaars. Op een jaar tijd begeleidde de stad een tiental starters in hun ondernemersavontuur. Sommige zijn intussen doorgegroeid en verhuisd naar een nieuwe locatie. 'People made', de nieuwste pop-upwinkel, verkoopt producten en diensten gemaakt of uitgevoerd door sociale economie- en arbeidszorgorganisaties. Economische groei en waardig werk gaan zo hand in hand.

Gouden leestip

Toolbox sociaal verantwoorde werkkledij

= gids van de VVSG en de Stad Gent, met handvaten voor meer sociaal rechtvaardige aankopen (in de eerste plaats voor werkkledij)

DOELSTELLING 9.

Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie

Een sterke economie en maatschappelijk welzijn steunen op een degelijke, veerkrachtige infrastructuur. Internet voor iedereen, onderzoek en ontwikkeling en een duurzame industrie zijn belangrijke actierreinen van deze doelstelling. Zowel publieke als private investeringen zijn nodig om de noodzakelijke ecologische transitie in de industrie te realiseren, maar ook om iedereen toegang te geven tot kwalitatieve infrastructuur, diensten en basisgoederen.

Lokale besturen staan in Vlaanderen in voor ongeveer de helft van de overheidsinvesteringen in infrastructuur. Ze spelen dan ook een belangrijke rol in de voorziening en het onderhoud van infrastructuur voor mobiliteit, energie, ICT, onderwijs, sport, cultuur, gezondheidszorg, (sociale) huisvesting, riolering, industrie, enz. Naast investeringen, is een slimme organisatie en verbinding van deze infrastructuur onontbeerlijk om vooruitgang te boeken op andere SDG's.

Wist je dat...

- 10 procent van de Belgische bevolking nog nooit een computer heeft gebruikt? 14,9 procent heeft geen pc, laptop of tablet in huis.
- 140 Vlaamse bedrijven in 2019 het Voka Charter Duurzaam Ondernemen (VCDO) behaalden? Bedrijven krijgen deze erkenning door concrete actiepunten uit te voeren, zoals het vergroenen van hun wagenpark, het verminderen van hun CO₂-uitstoot of het screenen van de veiligheid van hun medewerkers.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 9.1 Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen
- 9.2 Bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisering en, tegen 2030, het aandeel in de werkgelegenheid en het bruto binnenlands product van de industrie aanzienlijk doen toenemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, en dat aandeel verdubbelen in de minst ontwikkelde landen
- 9.4 Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden
- 9.5 Verbeteren van het wetenschappelijk onderzoek, moderniseren van de technologische capaciteiten van industrie sectoren in alle landen, in het bijzonder in ontwikkelingslanden, waarbij ook tegen 2030 innovatie wordt aangemoedigd en op aanzienlijke wijze het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerkers per miljoen inwoners wordt verhoogd en waarbij ook meer wordt uitgegeven aan publiek en privaat onderzoek en ontwikkeling
- 9.c In aanzienlijke mate de toegang verhogen tot informatie- en communicatietechnologie en streven naar het verschaffen van universele en betaalbare toegang tot internet in de minst ontwikkelde landen tegen 2020

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Voorzie gratis internetgebruik in de bibliotheek en organiseer ICT-cursussen voor jong en oud.
- Ontwikkel een digitaal platform waarop verenigingen, scholen en bedrijven in de gemeente hun infrastructuur met elkaar kunnen delen.
- Ga creatief en duurzaam om met leegstand. Reik bijvoorbeeld prijzen uit voor creatieve herbestemmingsprojecten of werk samen met duurzame pop-up-projecten.
- Stimuleer innovatie en onderzoek door ruimten ter beschikking te stellen voor jonge onderzoekers en startende ondernemers, met een aanbod van gemeenschappelijke diensten, begeleiding en promotiecampagnes.
- Stimuleer het gebruik van waterdoorlatend beton en de aanleg van groendaken, zowel bij nieuwbouw als bij renovatie.

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Voer een kernversterkend ruimtelijk beleid dat rekening houdt met de gevolgen van de klimaatverandering (bv. dichter bij mekaar bouwen, voldoende onverharde oppervlakte, ruimte voor duurzame mobiliteit, warmtenetten en windmolens).
- Investeer in slimme mobiliteit, bijvoorbeeld door in te zetten op fietssnelwegen, slimme kruispunten, deelsysteem-apps, het verzamelen van mobiliteitsdata, enz.
- Spoor lokale bedrijven aan om een duurzaam logistiek systeem te installeren, bijvoorbeeld door transporten te bundelen of te kiezen voor elektrisch vervoer.
- Spoor bedrijven en ondernemingen aan om hun infrastructuur en terreinen te verduurzamen, bijvoorbeeld door meer groenaanleg en meer energie-efficiënte gebouwen.
- Werk samen met hogescholen en universiteiten om spin-offs kansen te bieden.
- Word lid van [Smart Cities Vlaanderen](#). Start innovatieve proefprojecten op rond bijvoorbeeld afvalbeheer of digitale communicatie.
- Neem (sociale en ecologische) duurzaamheidscriteria op in overheidsopdrachten.
- Investeer in openbaar vervoer en fietsinfrastructuur.
- Beleg het kapitaal van de gemeente in duurzame financiële producten en ondernemingen.

IN DE PRAKTIJK

Duffel verduurzaamt bedrijventerreinen

In opdracht van de gemeente Duffel heeft de intercommunale voor streekontwikkeling IGEMO de KMO-zone Itterbeek verduurzaamd. Ondernemingen die er een lot willen bemachtigen, moeten aantonen dat duurzaamheid voor hen essentieel is, onder meer qua mobiliteit, gebouwen, afvalbeheer en energiegebruik. Ondernemingen kunnen kleine duurzaamheidsmaatregelen treffen, zoals goede isolatie, hergebruik van regenwater en het gebruik van spaarlampen en fairtrade producten. KMO's kunnen ook nog een stapje verder gaan. Ze kunnen zonnepanelen installeren of een groendak aanleggen. Ook IGEMO draagt zijn steentje bij. Het verzorgde de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel en een kleinschalige waterzuiveringsinstallatie. Daarnaast heeft het haar bedrijventerrein voorzien van energiezuinige openbare verlichting en ondergrondse waterreservoirs voor bluswater. Een ander opvallend kenmerk van Itterbeek is de nadruk op groenruimtes. De ondernemers reageerden bijzonder positief op de nochtans strenge duurzaamheidsnormen.

Sint-Truiden appt

Sint-Truiden gelooft sterk in de digitale toekomst. Het ontwikkelde daarom een innovatieve stadsapp waarmee het stadsbestuur, inwoners, handelaars en verenigingen veel nauwer met elkaar in contact staan. Je kunt er bijvoorbeeld gemakkelijk een tafeltje mee reserveren op restaurant of op de hoogte blijven van wat er in je jeugdvereniging gebeurt. Ook de communicatie met het stadsbestuur loopt nu veel vlotter. Burgers kunnen een melding doen en documenten zoals een attest van samenwonen of een geboortakte aanvragen bij de stadsdiensten. De app vereenvoudigt ook het werk van de ambtenaren. Ze kunnen meteen meldingen opvolgen en erop reageren of snel communiceren wanneer zich een probleem voordoet. Ook op andere domeinen schakelt Sint-Truiden een versnelling hoger wat betreft digitalisering. Zo is op het marktplein gratis wifi beschikbaar en worden de bedrijventerreinen aangelegd met glasvezel om internettoegang te maximaliseren.

Gouden leestip

Smart City, de praktische gids

= publicatie van het Smart City Institute, over hoe een Smart City-aanpak voor een stad of gebied uit te werken, te implementeren en te evalueren

DOELSTELLING 10. Dring ongelijkheid in en tussen landen terug

We moeten de ongelijkheid in en tussen landen terugdringen. Belangrijke hefboomen voor structurele hervormingen in functie van een eerlijkere verdeling van de rijkdom liggen op federaal, Europees en internationaal niveau: waardige inkomens, sterke sociale bescherming, de strijd tegen belastingontduiking en -ontwijking, veilige en verantwoorde migratie, meer inspraak van het globale Zuiden in internationale financiële en economische instellingen, enz.

Door ongelijkheden tussen de burgers op hun grondgebied aan te pakken, dragen lokale besturen echter ook bij aan het terugdringen van ongelijkheid op Belgisch niveau. Bovendien gaat deze doelstelling ook over sociale, economische en politieke inclusie en over het garanderen van gelijke kansen, en daar spelen lokale besturen een cruciale rol. Lokale besturen zijn bij uitstek dienstverlenende instanties: zij bieden meer dan 1.500 diensten aan hun burgers aan, gaande van de burgerlijke stand tot bibliotheken, sportinfrastructuur, vergunningen... Door deze dienstverlening toegankelijk te maken zodat kwetsbare groepen en minderheden bereikt worden, leveren lokale besturen niet alleen een belangrijke bijdrage aan SDG 10, maar geven ze ook concreet invulling aan het basisprincipe 'leave no one behind' van de Agenda 2030.

Wist je dat...

- de 8 rijkste mannen ter wereld samen evenveel bezitten als de armste helft van de wereldbevolking? In 2015 waren dat nog de 62 rijkste mensen. De ongelijkheid in de wereld blijft dus toenemen.
- van de 65 miljoen mensen die wereldwijd op de vlucht zijn slechts 6% onderdak vindt in Europa? Veel mensen zijn binnen hun eigen land op de vlucht of trekken naar de buurlanden. Zo is bijna 1 op de 5 inwoners in Libanon een Syrische vluchteling.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 10.1 Tegen 2030 geleidelijk tot een inkomenstoename van de onderste 40% van de bevolking komen tegen een ritme dat hoger ligt dan het nationale gemiddelde, en die toename ook in stand houden
- 10.2 Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status
- 10.3 Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht
- 10.4 Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming
- 10.7 Een ordelijke, veilige, regelmatige en verantwoordelijke migratie en mobiliteit van mensen mogelijk maken, ook via de implementatie van geplande en degelijk beheerde migratiebeleidslijnen
- 10.b Officiële ontwikkelingsbijstand en financiële stromen aanmoedigen, met inbegrip van directe buitenlandse investeringen, voor staten waar de behoefte het grootst is, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, de Afrikaanse landen, de kleine eilandstaten en de door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun nationale plannen en programma's

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Geef bijzondere aandacht aan de bijscholing en opleiding van die medewerkers die door omstandigheden in het gewone circuit uit de boot zijn gevallen.
- Geef een duidelijk en positief beeld van diversiteit in communicatiemateriaal.
- Zet sensibiliserende acties op rond diversiteit en discriminatie. Nodig bijvoorbeeld Unia uit voor een training aan je personeel.
- Voorzie premies en tariefverminderingen voor kansarme groepen.
- Zorg voor voldoende opvang- en doorgangwoningen om mensen in nood op te vangen.
- Organiseer activiteiten voor anderstalige kinderen en ouders om zo hun Nederlands te verbeteren.
- Informeer nieuwkomers over het socioculturele aanbod in de gemeente.
- Zorg ervoor dat infrastructuur toegankelijk is voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld in gemeentelijke gebouwen en bij de aanleg van voetpaden en verkeerslichten.
- Treed streng op tegen huisjesmelkerij en verkrotting.
- Doe mee met de [campagne Gastvrije Gemeente](#).

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Werf mensen aan zonder uitsluiting op basis van gender, afkomst, huidskleur, leeftijd, beperkingen, geaardheid, enz. Streef naar diversiteit in je personeel en in adviesraden. Dat begint bij het breed verspreiden van vacatures en bij diversiteit in selectiecommissies.
- Begeleid kwetsbare groepen op het vlak van basiseducatie en werkgelegenheid.
- Bied schuldhelpverlening aan, en bemiddeling in toegang tot water en energie bij niet betaalde facturen.
- Stimuleer en ondersteun wijkwerking om zo de sociale cohesie te bevorderen. Creëer ontmoetingsplekken.
- Heb aandacht voor de sociale mix in sociale woningen.
- Zet in op de integratie en inburgering van nieuwkomers in samenwerking met andere lokale besturen, middenveldorganisaties en vrijwilligers. Organiseer bijvoorbeeld een buddysysteem voor nieuwe inwoners of richt lokale opvanginitiatieven (LOI) op (gefinancierd met federale subsidies).
- Betrek actief verschillende doelgroepen in je beleidsvorming en zorg ervoor dat het lokale aanbod aansluit bij de diversiteit van de bewoners. Probeer diverse doelgroepen te bereiken bij de organisatie van evenementen en bij de inrichting van adviesraden. Werk bijvoorbeeld met huisbezoeken, schakel sleutelfiguren in of werk samen met netwerken van doelgroepen en minderheden.
- Maak gebruik van de Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor (LIM).
- Bevorder inclusief onderwijs en brede scholen.

IN DE PRAKTIJK

Bornem ontwikkelt inclusieve en zorgzame buurten

Inwoners vereenzamen, ouderen hebben extra zorg nodig, er kunnen spanningen en zelfs conflicten ontstaan door de (super-)diversiteit. Om hier iets aan te doen, is Bornem met de Buurtkar gestart, een mobiele buurtwinkel die volgens een vaste route door de straten rijdt waar veel minder mobiele mensen wonen. Elke inwoner kan aan de kar verse producten en andere levensmiddelen kopen. Tegelijkertijd is het een mobiel dienstencentrum, waar mensen terecht kunnen voor allerlei vragen over zorg en welzijn of voor gemeentelijke dienstverlening. De Buurtkar biedt ook kans op sociale tewerkstelling, want mensen met minder mogelijkheden op de reguliere arbeidsmarkt staan in voor de voorbereiding van de kar.

Bruggenbouwers in het onthaalbeleid van Harelbeke en Brugge

Stad Harelbeke wil haar nieuwkomers, met 77 verschillende nationaliteiten, zo goed mogelijk onthalen via onder meer de buddy's in het Lokaal Opvanginitiatief. Ook 8 ambassadeurs met Afghaanse, Congolose, Marokkaanse, Russische en Indonesische roots zorgen er mee voor dat een nieuwkomer in de gemeente zich sneller thuis voelt. Hun kaartje met contactgegevens en de talen die ze spreken wordt meegegeven aan nieuwkomers die een sociaal netwerk zoeken, een woordje uitleg willen over de Harelbeekse dienstverlening of willen weten hoe ze een trein moeten nemen. De ambassadeurs hebben ook een signaalfunctie. Via hen kwam de stad bijvoorbeeld te weten dat mensen fietslessen wilden. Ook de onthaaldienst in Brugge werkt met 'toeiders in diversiteit', die hulpvragen signaleren aan de dienstverlenende instanties zodat die werk kunnen maken van beter toegankelijke dienstverlening. Daarnaast ondersteunt de stad 'onderwijsambassadeurs': ouders met een migratieachtergrond die in hun moedertaal aan andere ouders vertellen over hun kennis en ervaring betreffende onderwijs in Brugge. Door het succes van de onderwijsambassadeurs wil Brugge ook starten met gezondheidsambassadeurs die aandacht voor preventieve gezondheidszorg binnen deze doelgroep promoten.

OF HARELBEKE

Gouden leestip

Bouwen aan diversiteit:
inspiratie voor een lokaal integratiebeleid

= publicatie van de VVSG en het Agentschap Integratie en Inburgering, over de verankering van een integratiebeleid in alle beleidsdomeinen en met vele praktijkvoorbeelden

DOELSTELLING 11.

Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam

Deze doelstelling spreekt lokale besturen rechtstreeks aan op hun rol in de Agenda 2030 en heeft dwarsverbanden met alle andere SDG's. Belangrijke actierreinen zijn universele toegang tot veilige, kwalitatieve en betaalbare huisvesting en basisvoorzieningen, groene en openbare ruimtes, bescherming van cultureel erfgoed, verkeersveiligheid en openbaar vervoer, het terugdringen van stedelijke emissies van broeikasgassen en duurzaam afvalbeheer. Plattelandsgemeenten hebben een aantal specifieke uitdagingen, zoals het leefbaar houden van de dorpskern, het vrijwaren van open ruimte en het voorzien van een goede verbinding met steden.

Wist je dat...

- 1 op 5 Vlaamse huishoudens meer dan 30% van het inkomen aan woonuitgaven spendeert en dus een betaalbaarheidsrisico kent? Die groep is veel groter op de huurmarkt: 52% van de private huurders zit boven de 30%-norm, tegenover 27% van de eigenaars met een hypotheek.
- een groene omgeving de concentratie verbetert en stress, angsten en depressies vermindert? De nabijheid van groen is belangrijk om obesitas, diabetes, depressie en burn-out tegen te gaan.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 11.1 Tegen 2030 voor iedereen toegang voorzien tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisdiensten, en sloppenwijken verbeteren
- 11.2 Tegen 2030 toegang voorzien tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, waarbij de verkeersveiligheid verbeterd wordt, met name door het openbaar vervoer uit te breiden, met aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met een handicap en ouderen
- 11.3 Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen
- 11.4 De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen
- 11.5 Tegen 2030 het aantal doden en getroffen mensen aanzienlijk verminderen en in aanzienlijke mate de rechtstreekse economische impact op het bruto binnenlands product terugschroeven dat veroorzaakt wordt door rampen, met inbegrip van rampen die met water verband houden, waarbij de klemtoon ligt op het beschermen van de armen en van mensen in kwetsbare situaties
- 11.6 Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer
- 11.7 Tegen 2030 universele toegang voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap
- 11.a Positieve economische, sociale en ecologische verbanden ondersteunen tussen stedelijke, voorstedelijke en landelijke gebieden door de nationale en regionale ontwikkelingsplanning te versterken
- 11.b Tegen 2020 het aantal steden en menselijke nederzettingen aanzienlijk verhogen die geïntegreerde beleidslijnen en plannen goedkeuren en implementeren inzake inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, weerbaarheid tegen rampen, en in overeenstemming met het kader van Sendai voor rampen-risicovermindering 2015-2030 een holistisch ramprisicobeheer ontwikkelen en implementeren op alle niveaus

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Haal de band tussen de burgers en het lokale erfgoed aan, bijvoorbeeld via schoolprojecten.
- Promoot de aanleg van daktuinen, gevelgroen, enz.
- Betrek inwoners bij de (her)aanleg van publieke ruimtes en houd rekening met de duurzaamheid van de materialen, de aanplanting van groen en de toegankelijkheid van de ruimte.
- Voorzie voldoende vuilnisbakken, zorg voor een regelmatige afvalophaling en voer acties tegen sluikstorten en zwerfvuil. Overweeg slimme afvalcontainers en mobiele recyclingparken.
- Sensibiliseer personeel en burgers rond duurzame mobiliteit. Schakel bijvoorbeeld de [Testkaravaan](#) in, waarbij inwoners gedurende twee weken elektrische fietsen en elektrische bakfietsen kunnen uittesten.
- Bouw een netwerk van trage wegen uit, eventueel met begeleiding door [Trage Wegen vzw](#).
- Zet in op de herbestemming van leegstand.
- Informeer de burgers over mogelijke noodsituaties en rampenbestrijding.

big wins

- Voer een inclusief en duurzaam **mobiliteitsbeleid**: investeer in openbaar vervoer en fietsinfrastructuur, richt fietsstraten en fietspunten in, faciliteer deelsystemen (en koppel hier een sociaal tarief aan), voorzie elektrische laadpalen en parkeerplaatsen voor elektrische en deelwagens, installeer autoluwe of autovrije zones rond scholen of in wijken met veel jonge gezinnen, voer een lage emissiezone in.
- Voer een inclusief en duurzaam **woonbeleid**: stimuleer betaalbare en duurzame sociale woonprojecten (bv. via het grond- en pandenbeleid, lokaal woonoverleg, formules zoals erfpacht of opstal), bewaak de kwaliteit van het woonpatrimonium en van de woonomgeving (bv. goede ontsluiting, collectieve voorzieningen, recreatiemogelijkheden), besteed bijzondere aandacht aan doelgroepen zoals woonbehoeftige gezinnen en alleenstaanden, stimuleer co-housing, kangoeroewonen en woongemeenschappen, voorzie renovatieadvies op maat.
- Onderzoek de luchtkwaliteit en geluidshinder in je gemeente en stel een actieplan op.
- Ondersteun lokale transitie-initiatieven zoals energiecoöperatieven, groepsaankopen, deeltuinen, repaircafés, dorpsraden, weggeefpleintjes, ruilsystemen, enz. Breng alle initiatieven samen in een lerend netwerk.
- Herontwikkel cultuur-historisch erfgoed voor bijvoorbeeld wonen en werken.
- Vermijd perifere campussen, perifere bedrijventerreinen en baanwinkels. Nabijheid is de beste mobiliteitsmaatregel.
- Promoot kennisuitwisseling rond ruimtelijke ordening tussen lokale organisaties en zusterorganisaties in het Zuiden.

Circulair beheer van het wagenpark in Kortrijk

'Kortrijk Klimaatstad' kiest voor milieuvriendelijke end-of-life-oplossingen voor het wagenpark van de stad. Wat gebeurt er met wagens die niet meer bruikbaar zijn? Ofwel hebben de auto's nog genoeg marktwaarde en kunnen ze op de tweedehandsmarkt worden verkocht aan burgers of bedrijven, op voorwaarde dat ze voldoen aan de normen van de lage-emissiezone. Als een auto te vervuילend of te oud is, weegt de opbrengst van een verkoop niet op tegen de maatschappelijke of milieukosten die hij in het verkeer veroorzaakt. Daarom sloot Kortrijk, op advies van Febelauto – het beheersorganisme voor afgedankte voertuigen in België – een contract af met het erkende centrum Galloo in Menen. Galloo zorgt voor de ontmanteling en het depollueren van vracht- en bestelwagenonderdelen, zodat deze op een gezonde manier kunnen worden hergebruikt. Hierbij maken ze een weegrapport op per ontmanteld voertuig, zodat de stad kan zien hoeveel van de onderdelen ze kunnen verkopen. De verkoop van de wagen aan het erkende centrum zorgt voor een kleine opbrengst, maar minder dan op de tweedehandsmarkt. Een duurzame auto levert na afschrijven meer op, ook al kost hij meer bij aanschaf. Bij circulaire consumptie denk je na over de gehele periode dat een product zijn economische waarde behoudt.

Edegem werkt samen rond afvalbeheer

Edegem en San Jerónimo (Peru) werken in hun stedenband onder andere samen aan efficiënter afvalbeheer. San Jerónimo spoort zijn inwoners en marktkramers aan hun afval te recycleren. Bij de gescheiden ophaling wordt het organisch afval naar de composteringsinstallatie gebracht. De compost wordt gebruikt door de groendienst van de gemeente en door lokale boeren. Op de site van de composteringsinstallatie ontwikkelen de werknemers voortdurend nieuwe initiatieven, zoals de aanleg van een moestuin en serre. Het uiteindelijke doel is een demonstratie-installatie op te richten om het compostproces te tonen aan bezoekers zoals scholen en andere gemeenten. De samenwerking in verband met afvalbeleid heeft ook een sociale component. Naast de gemeentelijke afvalophalendienst zijn er nog 'zelfstandige' afvalophalers die zich in een zeer kwetsbare positie bevinden. Met ondersteuning van Edegem werd een ecopark opgericht, waar de afvalophalers plastic flessen binnenbrengen die in een pers samengedrukt en vervolgens in balen aan opkopers verkocht worden.

Gouden leestip

[Housing and the sustainable development goals:](#)

[How Housing Europe members deliver their share](#)

= publicatie van Housing Europe, over hoe investeren in betaalbaar en inclusief wonen bijdraagt aan duurzame ontwikkeling

DOELSTELLING 12.

Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen

Telkens we iets eten, drinken, kopen of doen, hebben we ongewild effect op onze leefomgeving. Hier of elders. Wereldwijd moeten mensen warm gemaakt worden voor een duurzamere levensstijl: minder, beter en anders consumeren, zodat onze ecologische voetafdruk kleiner wordt. Een duurzaam beheer en efficiënt gebruik van grondstoffen, verontreiniging tegengaan, voedselverspilling indijken en minder afval produceren via preventie en hergebruik zijn de belangrijkste actieterrains van SDG 12.

Lokale besturen spelen een cruciale rol in verschillende van deze aspecten. Zo is afvalbeleid één van hun kerntaken en zijn ze onmisbare partners voor de uitvoering van zowel Europese (bv. EU-richtlijn 2008/98/EG) als Vlaamse (bv. Materialendecreet, VLAREMA) regelgeving inzake afvalbeheer. Voor het beheer van huishoudelijk afval, werken 297 van de 300 Vlaamse gemeenten samen in zogenaamde afvalintercommunales. Deze intergemeentelijke samenwerkingsverbanden stimuleren hergebruik en het voorkomen van afval bij de bevolking, organiseren de inzameling en verwerking van afval, en baten containerparken uit. Daarnaast kunnen lokale besturen ook inzetten op een duurzaam aankoopbeleid, initiatieven in de circulaire economie ondersteunen of een lokale voedselstrategie uitrollen.

Wist je dat...

- je 170 kg CO₂ bespaart als je één dag per week geen vlees eet? Dat is evenveel als wanneer je een jaar lang geen elektrische toestellen zou gebruiken.
- Earth Overshoot Day, de symbolische dag van het jaar waarop de grondstoffen van de aarde voor dit jaar zijn uitgeput, alsmaar vroeger valt? Gemiddeld wordt de aarde 1,7 keer sneller uitgeput dan het ecosysteem van de planeet aankan om zichzelf te herstellen. Nog voor 2050 gaan we 2 aardes nodig hebben om onze groeiende voetafdruk de baas te kunnen.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 12.2 Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren
- 12.3 Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst
- 12.4 Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken
- 12.5 Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik
- 12.6 Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus
- 12.7 Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten
- 12.8 Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevante informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Richt een vaste veggiedag in op het werk en eventueel in de hele gemeente.
- Informeer burgers over [duurzame labels](#).
- Verbied het gratis aanbieden van plastic zakjes.
- Organiseer een repair café in de gemeentelijke bib.
- Promoot de opleiding van inwoners tot gemeentelijke [compostmeesters](#).
- Schenk tweedehands bureau-, ICT- en ander materiaal aan scholen, jeugdbewegingen of andere organisaties in de gemeente.
- Vraag het personeel om niet onnodig documenten af te drukken. Gebruik ECOFONT in de communicatie en huisstijl van de gemeente. Dit is het lettertype dat het minste inkt verbruikt.
- Ga voedselverspilling tegen, in de gemeente en binnen de eigen organisatie: stimuleer restaurants om maaltijdrestjes spontaan mee te geven met de klant of om te koken met voedseloverschotten, kies voor het potluck-concept op vergaderingen en personeelsfeestjes (iedereen brengt een restje mee en vormt zo samen een buffet), onderteken de [engagementsverklaring 'Vlaanderen in actie: samen tegen voedselverlies'](#).

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Ga voor een duurzaam aankoopbeleid (bv. werkkledij, voeding en catering, kantoor materiaal, ICT, schoonmaakproducten, sportmatten, bouwmaterialen).
- Rol een [lokale voedselstrategie](#) uit.
- Promoot een korte voedselketen in je gemeente. Ondersteun [Voedselteams](#) en [Buurderijen](#), of organiseer acties in het kader van de [Week van de Korte Keten](#). Deel gratis 'seizoenskalenders' uit met info over het aanbod aan lokale producten per maand.
- Promoot het gebruik van herbruikbare bekertjes (bv. op lokale festivals), herbruikbare waterflessen (bv. op de werkvloer en in scholen) en andere herbruikbare verpakkingen (bv. bij de lokale slaggers).
- Stimuleer verenigingen en jeugdhuizen om duurzame producten te gebruiken (zoals voedsel en schoonmaakproducten) en om hun afval te recyclen. Sensibiliseer hen over de problematiek van zwerfvuil.
- Ondersteun ondernemingen die inzetten op [circulaire economie](#). Organiseer uitwisseling rond dit thema met ondernemingen of lokale besturen uit het buitenland.
- Steun lokale (bio-)boeren (bv. boerenmarkten, stadslandbouw, grond voor boeren). Zo krijgen zij een eerlijke prijs voor hun producten en hebben zij de mogelijkheid om aan biologische landbouw te doen.

IN DE PRAKTIJK

Meer verse voedseloverschotten herverdelen dankzij regionale samenwerking

In het najaar van 2018 richtte W13 – de vereniging van de 14 OCMW's in Zuid-West-Vlaanderen en het CAW Zuid-West-Vlaanderen – samen met tal van partners zoals de Voedselbank, VIVES, Imog, Colruyt en Aldi een regionaal distributieplatform voor voedseloverschotten op: Food Act 13. Op het punt waar armoede, voedseloverschotten en activering elkaar treffen, opent zich een energiek arsenaal aan wins. De naam impliceert het al: 'Food' verwijst naar voedseloverschotten, 'Act' naar activering van mensen in armoede en '13' naar de samenwerking die dit project naar een hoger niveau tilt. Food Act 13 gaat actief op zoek naar 200.000 kilo voedseloverschotten per jaar om deze via 50 sociale organisaties in de regio te herverdelen aan mensen in armoede. Het gaat vooral om verse producten zoals overschotten van warenhuizen, lokale handelaars en landbouwers. Verse producten zijn een welgekomen aanvulling op de voornamelijk droge voeding die door de Voedselbank wordt verdeeld. De mensen in armoede hebben op die manier toegang tot een meer gevarieerd en evenwichtig consumptiepatroon. Food Act 13 is ook een activeringsproject waarbij 8 medewerkers worden ingezet om hen na een opleidings- en tewerkstellingstijd te laten doorstromen naar de reguliere arbeidsmarkt.

Brugge en haar chocoladepartnerschap

Stad Brugge is een echte chocoladestad, met onder meer haar eigen chocoladereep Sjokla, en al sinds 2008 een trotse fairtradestad. Brugge wil bijdragen aan de verduurzaming van de chocoladeketen via een internationaal partnerschap met een sterke gemeente in een cacao producerend land. In 2019 kwam Brugge bij de Zuid-Kameroense stad Ebolowa terecht. Ebolowa is net als Brugge een fairtradestad, één van de enige in Afrika. Ze hebben ook eigen stadschokolade “Keka Wongan”, gemaakt volgens de principes van eerlijke handel. Na een verkenningsbezoek in 2019, worden de contouren van het partnerschap verder uitgetekend. De samenwerking hanteert de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen als leidraad en zal drie speerpunten hebben. Zo wil het de cacao- en chocoladeketen verduurzamen, waarbij de Brugse chocolatiers en chocoladewinkels betrokken worden in het partnerschap. Dit verkort de cacaoketen en garandeert een eerlijke prijs voor de cacaoboeren. Er zijn ook plannen om uitwisselingen te organiseren tussen de onderwijsinstellingen, zoals de Brugse hotelscholen en de Ebolowaanse landbouwschool. Ten derde staat bestuurlijke samenwerking, zowel politiek als administratief, op het programma met als thema’s lokale economie en bestuurlijke organisatie.

Gouden leestip

Factsheets circulair aankopen

= publicatie van Vlaanderen Circulair, BBL, The Shift en de VVSG, waarin 40 leveranciers hun circulair aanbod aan o.a. kantoor-meubilair, ICT en verlichting voorstellen.

DOELSTELLING 13. Neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden.

De klimaatverandering treft elk land in elk continent. Daarom dient het beleid maatregelen te voorzien zoals het terugdringen van CO₂-uitstoot, het voorzien van een klimaatrobuuste ruimtelijke ordening en maatregelen om wateroverlast, droogte en hittestress tegen te gaan. Ook burgers moeten zich bewust worden van manieren van klimaataanpassing, en kwetsbare naties moeten weerbaarder gemaakt worden tegen natuurrampen. Lokale besturen kunnen op al deze domeinen een belangrijke bijdrage leveren, al liggen de meeste structurele ingrepen op Europees, nationaal en regionaal niveau. Internationale kaders zoals het Europese burgemeestersconvenant bieden een leidraad voor het uittekenen van een lokaal klimaatbeleid.

Wist je dat...

- België tot de top 5 behoort van landen binnen Europa met de hoogste CO₂-uitstoot per inwoner?
- meer dan 4 op 5 Vlaamse steden en gemeenten het Europese burgemeestersconvenant ondertekenden? Hiermee engageren zij zich om de CO₂-uitstoot op hun grondgebied sterk te verminderen.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 13.1 De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen
- 13.2 Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning
- 13.3 De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering

Burgemeesters klappen voor het klimaat

STEFAN DEWICKERE

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Informeer je burgers over zuinige wagens, zuinig rijden of de klimaatimpact van vlieg- en bootreizen en vleesconsumptie.
- Compenseer de vliegreizen van gemeentepersoneel. De toelage die je betaalt, wordt geïnvesteerd in hernieuwbare energie, de aanplanting van bomen, enz.
- Vergroen je gemeente: groendaken, stadsbossen en geveltuinten zorgen voor minder overstromingen en meer afkoeling.
- Organiseer autoloze dagen.

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Werk een integrale langetermijnplanning uit om de gemeente CO₂-neutraal te maken, waarin dwarsverbanden zitten met beleidsdomeinen als mobiliteit, water, energie, afval, ruimtelijke ordening, huisvesting, economie en industrie. Klimaatadaptie en -mitigatie vergen een transversale aanpak. Voorzie structureel budget voor klimaatbeleid.
- Werk samen met bedrijven, wetenschappelijke instellingen, organisaties en buurgemeenten om de klimaatplannen lokaal te realiseren. Ga in dialoog met de burgers om **draagvlak** te creëren voor het uitvoeren van de lokale klimaatplannen.
- Heb aandacht voor klimaatadaptie bij de herinrichting van de publieke ruimte: soort tegels, kleine waterpartijen, waterbekkens, hittebestendige maatregelen, voorzien van overstromingsgebieden, enz.
- Neem klimaatparameters op in het gemeentelijk subsidiereglement.
- Investeer in klimaatbuffers (gebieden waar de natuur haar gang kan gaan).
- Stimuleer fietsverkeer en zet in op autovrije stadsdelen en een sterker uitgebouwd netwerk van openbaar vervoer.
- Maak gebruik van de natuurlijke processen en structuren (zandbanken, duinen, stranden, slikken en schorren) om onze kustlijn te wapenen tegen de stijging van de zeespiegel.
- Sluit klimaatpartnerschappen af met regio's in het globale Zuiden, om wederzijds te leren van elkaars aanpak om met de klimaatsverandering om te gaan.

Groen-blaauwe netwerken verhogen leefbaarheid

Door de klimaatverandering kletteren er in de zomer korte maar zeer hevige buien. Dat leidt tot lokale wateroverlast vanuit de kleinere waterafvoersystemen, net die systemen die de gemeenten en rioolbeheerders beheren. Oplossingen zitten in minder afvoer door ontharding en in bovengrondse berging van water in groene zones die in droge periodes een ander ruimtegebruik kunnen hebben. Assen van water en natuur tot in de kernen van stad en dorp bieden in een prettige leefomgeving ook verkoeling bij hitte. De gemeente Merelbeke werkt aan een groenbelevingsplan in de wijken. Zo bekijkt ze samen met haar inwoners hoe een sterk verharde tuinwijk onthard kan worden met aanleg van substantiële groenzones. Merelbeke zet ook in op herbebossing en wil door actief grondaankoopbeleid en herbebossing bijdragen aan de verbinding tussen de Makegemse bossen en het Aelmoeseneibos. Streekgenoten zoals Lierde, Zottegem en Lede vinden elkaar in Klimaatgezond Zuid-Oost-Vlaanderen, een samenwerkingsproject van gemeenten, streekontwikkelingsintercommunale SOLVA en de provincie Oost-Vlaanderen. Zij willen groen-blaauwe netwerken op het publieke domein en in de open ruimte creëren die extra waterberging mogelijk maken, maar ook bijdragen tot verkoeling bij hitte, natuurbeleving, zachte recreatie en verhoogde leefbaarheid.

Zoersel en Bohicon tekenen burgemeestersconvenant

De Antwerpse gemeente Zoersel en haar Beninse zustergemeente Bohicon ondertekenden in 2016 samen het burgemeestersconvenant. Het waren de eerste stedenbandgemeenten in Europa die samen deze stap zetten. Zoersel en Bohicon stippelden samen een traject uit om klimaatactie te ondernemen, wat perfect past in hun filosofie van peer-to-peer-samenwerking. Beide partners wisselden ervaringen uit over stakeholder- en burgerparticipatie in de opmaak van hun klimaatplan, en namen deel aan gemeenschappelijke vormingsmomenten over thema's als energiecoöperaties en het invoeren van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen in het lokaal beleid. Door Zoersels lidmaatschap van de Europese Climate Alliance werkten ook collega's uit Roemenië en Hongarije in Bohicon acties voor klimaatadaptatie uit. Zoersel ondersteunde bovendien met succes de Beninse provincie Zou in haar aanvraag voor het EU-proefproject 'Burgemeestersconvenant Sub-Sahara-Afrika'. Met de verkregen Europese middelen worden o.a. klimaatacties in Bohicon gepromoot.

Gouden leestip

Provincies in cijfers

= online databank van de 5 Vlaamse provincies, Fluvius en de Vlaamse Overheid, die gemeenten wil helpen bij het beter vormgeven en monitoren van hun klimaatbeleid. De databank geeft per gemeente cijfers over o.a. CO₂-uitstoot, mobiliteit en productie van hernieuwbare energie.

DOELSTELLING 14. Bescherm oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen

Zeeën en oceanen lopen gevaar en moeten beschermd worden. Overbevissing, afval en illegale visserij staan haaks op een duurzaam beleid. Onze omgang met water, afvalwater en afval aan land speelt een sleutelrol in de bescherming van zeeën en oceanen.

Het zijn voornamelijk de tien kustgemeenten die in samenwerking met de Vlaamse (en federale) overheid instaan voor het maritiem beheer. Maar ook alle andere gemeenten, samen met de diverse actoren die instaan voor het water- en afvalbeheer aan land, hebben een sleutelrol te spelen in de bescherming van zeeën en oceanen, onder andere via hun lokaal beleid rond rioolbeheer, zwerfvuil en bouwvoorschriften.

Wist je dat...

- je ieder jaar zo'n 64.000 kg afval kan vinden langs onze Belgische kustlijn? Meer dan 95% daarvan is plastic. En net zoals op het strand bestaat ook het afval in de Belgische Noordzee voor 95% uit plastic (vooral uit visnetten, verpakkingen en zakjes).
- er zich in de Stille Oceaan een afvaleiland bevindt dat 50 keer zo groot is als België?

SABELLE PATEER

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 14.1 Tegen 2025 de vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door rondrijvend afval en voedingsstoffen
- 14.2 Tegen 2020 op een duurzame manier zee- en kustecosystemen beheren en beschermen om aanzienlijke negatieve gevolgen te vermijden, ook door het versterken van hun veerkracht, en actie ondernemen om deze te herstellen en om te komen tot gezonde en productieve oceanen

Wat kan een kustgemeente doen?

- Stimuleer duurzame bevissing in de Noordzee.
- Reik een beloning uit aan vissersboten die afval uit de zee halen.
- Faciliteer acties voor het opruimen van afval op de stranden, in samenwerking met organisaties en vrijwilligers.
- Zet in op het beschermen van de kustlijn door het verbreden van het strand, het verstevigen van golfbrekers, het bouwen van keerdammen, enz. Werk hierbij maximaal samen met de andere kustgemeenten, onder andere via het kustburgemeestersoverleg.

Wat kunnen alle gemeente doen?

- Sensibiliseer burgers over het gebruik van plastic en microplastics: stimuleer het gebruik van herbruikbare zakken i.p.v. plasticen zakken, gebruik geen ballonnen bij evenementen, enz.
- Werk met ecologisch afbreekbare poetsmaterialen.
- Promoot alternatieven voor pesticiden bij de inwoners.
- Sensibiliseer burgers en horecazaken over bedreigde vissoorten en het [MSC- en ASC-keurmerk](#) voor vis.
- Promoot de lokale visvangst. Koop bijvoorbeeld vis via een Voedselteam of bij Vlaamse fairtrade producent Pintafish.
- Spoor aan tot duurzaam afvalwaterbeheer op bedrijventerreinen.
- Zet scholentrajecten rond water- en oceaangebier op. Doe beroep op het educatief aanbod van bijvoorbeeld Unicef of Join For Water.
- Daag de plaatselijke jeugdbewegingen uit om zoveel mogelijk afval op de Vlaamse stranden te gaan opruimen.
- Informeer burgers en bedrijven omtrent de regels rond het scheiden van afvalwater en regenwater.
- Organiseer uitwisselingsprogramma's rond duurzaam afvalwaterbeheer met (inter)nationale partners via een stedenband of via organisaties uit de civiele samenleving.

IN DE PRAKTIJK

Bredene voert strijd tegen plastic op

Aan de strandtoegangen in Bredene lees je op sensibiliseringsborden hoelang het duurt vooraleer afval vergaat. Met de campagne 'Heb je 5 minuten?' worden strandbezoekers ook ingeschakeld om zwerfvuil op te ruimen. De strandbars van Bredene ondertekenden een charter waarin ze zich engageerden om de hoeveelheid strandafval terug te dringen en de gemeente stelde 5000 herbruikbare draagtassen ter beschikking van lokale handelaars. Bredene verenigingen kunnen bovendien herbruikbare bekertjes lenen voor evenementen, en ook het gemeentebestuur zelf gebruikt op activiteiten zo weinig mogelijk plastic. Als kers op de taart werd Bredene in het kader van de Eneco Clean Beach Cup 2018 beloond met een cheque van 10.000€ voor de originaliteit van het project 'Plastic Nightmare': een zeecontainer die omgebouwd werd tot een tunnel vol afval waar bezoekers doorheen wandelen en zo aan de lijve ondervinden hoe we in een wereld leven waarin we omgeven worden door plastic.

Gouden leestip

Blue flag and the sustainable development goals

- = publicatie van Foundation for Environmental Education, over het Blue Flag ecolabel dat wereldwijd stranden en maritiem ecotoerisme labelt die bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Met praktijkvoorbeelden per SDG.

DOELSTELLING 15.

Bescherm ecosystemen en bossen. Bestrijd woestijnvorming, landdegradatie en het verlies aan biodiversiteit.

Ecosystemen op land zoals bossen, moerassen en gebergten dienen beschermd te worden, en hersteld indien reeds aangetast. Behoud van biodiversiteit is prioritair. Ook de strijd tegen landdegradatie en woestijnvorming verdient dringende aandacht.

Het beleid voor natuur- en bosbeheer ligt voornamelijk op Vlaams niveau. Lokale besturen spelen hierin een belangrijke aanvullende rol, onder meer via de 'regionale landschappen' (RL) – samenwerkingsverbanden van minstens drie gemeenten die de handen in elkaar slaan om samen met lokale verenigingen werk te maken van natuur- en landschapontwikkeling. De impact van lokale besturen op SDG 15 kan divers zijn, van het versterken van lokale flora en fauna tot het toetsen van bouwplannen op milieuschade en een lokaal bomenbeleid gericht op het behoud van bomen.

Wist je dat...

- ongeveer 10% van de oppervlakte van Vlaanderen ingenomen wordt door bos? Vlaanderen is daarmee één van de meest bosarme regio's van West-Europa.
- de voorbije 500 jaar gemiddeld 1000 dier- en plantensoorten per jaar verdwenen, terwijl dat er nu tussen de 15.000 en de 50.000 zijn? Dat zijn 3 uitgestorven soorten per uur!

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 15.1 Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten
- 15.2 Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren
- 15.5 Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen
- 15.8 Tegen 2020 maatregelen invoeren om de invoering van invasieve uitheemse soorten in land- en waterecosystemen te beperken en hun impact op aanzienlijke wijze te beperken, en de prioritaire soorten controleren of uitroeien
- 15.9 Tegen 2020 ecosysteem- en biodiversiteitswaarden integreren in nationale en plaatselijke planning, ontwikkelingsprocessen, strategieën en plannen inzake armoedebestrijding

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Vermijd het gebruik van pesticiden.
- Gebruik geen ballonnen bij evenementen.
- Deel gratis inheems bloemenzaad uit aan de bevolking om zo onder andere vlinders en bijen aan te trekken.
- Reik een prijs uit voor de 'wildste tuin': wilde planten en bloemen bieden beschutting aan vogels, bijen, vlinders, insecten, enz.
- Daag scholen en jeugdbewegingen uit om deel te nemen aan een zwerfvuilactie, om te helpen bij een vogeltelling of bij het herstel van wandelwegen. Communiceer nadien over hun ervaringen.
- Promoot het educatief aanbod van Bos+ bij de plaatselijke scholen.
- Maak een doordacht winterplan. Er hoeft niet overal en massaal zout gestrooid te worden. Dit vermijdt verzilting van de omgeving.
- Sensibiliseer wandelaars en toeristen rond het (niet) plukken van bepaalde planten, bloemen of paddenstoelen.

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Vrijwaar open landschappen.
- Stel een bomenbeheersplan op.
- Baken recreatienatuur en beschermde natuur duidelijk af.
- Heb aandacht voor biodiversiteit in het gemeentelijk groenbeheer en ruimtelijk beleid.
- Houd waterbeleid in evenwicht met o.a. landbouwbeleid en woonbeleid. Grootschalige landbouw maakt gebruik van veel water. Bouwen in waterrijke zones verkleint de buffer tegen wateroverlast.
- Neem een brugfunctie op tussen natuurbeheer en landbouw. Reik bijvoorbeeld subsidies uit voor het inzaaien van akkerkanten met bloemen.
- Werk samen met bedrijven en ondernemingen om de groenaanleg op hun terrein te verduurzamen, onder meer met streekeigen planten en diervriendelijke flora.
- Zet in op natuurvriendelijke en duurzame buitenruimtes, bijvoorbeeld in scholen, kinderopvangcentra, woonzorgcentra, cultuurcentra, enz.
- Breid waar mogelijk de trage wegen in je gemeente uit (wegen bestemd voor niet-gemotoriseerd verkeer).
- Ondersteun programma's van duurzaam natuur- en bosbeheer in het globale Zuiden, via de eigen stedenband of via organisaties uit de civiele samenleving.

IN DE PRAKTIJK

Plant- en diervriendelijke renovatie van pastorieën in Boutersem

Fauna en flora verhogen de kwaliteit van de leefomgeving en brengen natuureducatie dichterbij de scholen. Twee vliegen in één klap, zo dacht de gemeente Boutersem. De herinrichting van drie plaatselijke pastorietuinen in 2011 bood mooie mogelijkheden. Met subsidies van Natuur op School legde de plaatselijke vrije basisschool een moes- en kruidentuin aan in de pastorietuin van Roosbeek. Samen met de kerkfabriek en Natuurpunt voegde de gemeente daar nog een kleinfruintuin met insectenhotel, een fruitboomgaard, een bloerijk grasland, een poel, een hakhoutbosje en een lusthof met oude bomen aan toe. In de pastorietuin van Kerkom werd vooral gemikt op de realisatie van een fruintuin, met de aanplanting van streekeigen boomrassen. Er was ook altijd aandacht voor het educatieve aspect: er zijn naamplaatjes, infopanelen, doe-opdrachten en geleide sessies in de pastorieën. Boutersem vergat ook haar 'koester-buren' (lokale plant- en diersoorten) niet. Bij de renovatie van de kerk kreeg de grootoorvleermuis een eigen invliegopening naar de toren, en een kolonie gierzwaluwen kreeg een reeks ingemetselde neststenen als broedplaats.

Guaranda herbeplant om waterbronnen te beschermen

Toegang tot drinkbaar water is niet vanzelfsprekend. Dat weten ook de Vlaamse gemeente Evergem en het Ecuadoraanse Guaranda, die sinds 2003 een stedenband hebben. Om de natuurlijke waterbronnen te beschermen is aandacht voor de natuur en haar ecosystemen essentieel. Als er te weinig bebossing en vegetatie is, wordt het water namelijk niet goed vastgehouden in de grond en droogt het sneller op. Dit heeft een negatief effect op de watertoevoer voor steden en dorpen. Evergem en Guaranda hebben daarom beslist de gebieden in de bergen waar veel neerslag is of waar waterbronnen ontspringen beter te beschermen. Dit doen ze door deze gebieden te herbeplanten met inheemse soorten. Om de waterbronnen te beschermen moeten soms harde keuzes worden gemaakt. Wilde dieren, zoals vicuñas (lama-achtigen), vormen door hun graasgedrag vaak een gevaar voor de natuurlijke begroeiing rond de waterbronnen. De herbeplante gebieden worden dan ook omheind, zodat de prille vegetatie tijd en ruimte krijgt om te groeien.

Gouden leestip

Draaiboek Groenplan

= publicatie van Ruimte Vlaanderen en het Agentschap voor Natuur en Bos, over de opmaak van een lokaal groenplan (een langetermijnstrategie voor groen in de gemeente)

DOELSTELLING 16. Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen, verze- ker toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen.

Vrede, veiligheid en rechtszekerheid zijn essentieel voor een betere wereld. Daarbij hoort ook de bescherming van kinderen tegen misbruik of mishandeling en de strijd tegen corruptie. Mensen hebben recht op competent en eerlijk bestuur op alle niveaus.

Lokale besturen kunnen belangrijke bijdragen leveren aan een veilige, inclusieve en rechtvaardige maatschappij door onder andere te zorgen voor een participatieve en representatieve besluitvorming, zorg te dragen voor orde en veiligheid, te waken over de integriteit van het bestuur en de (digitale) toegang tot informatie te optimaliseren.

Wist je dat...

- district Antwerpen sinds 2014 werkt met een burgerbegroting, waarbij de inwoners mogen beslissen over 10% van de totale begroting (zo'n 1,1 miljoen €)?
- er wereldwijd naar schatting elk jaar mensen voor meer dan 5,5 miljard euro omgekocht worden?

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 16.1 Alle vormen van geweld en de daaraan gekoppelde sterftcijfers wereldwijd aanzienlijk terugschroeven
- 16.4 Tegen 2030 ongewettigde financiële en wapenstromen aanzienlijk indijken, het herstel en de teruggave van gestolen goederen versterken en alle vormen van georganiseerde misdaad bestrijden
- 16.6 Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus
- 16.7 Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Organiseer een buddysysteem voor nieuwe inwoners.
- Betrek diasporaverenigingen bij de gemeentelijke adviesraden.
- Verbeter de digitale toegang tot informatie.
- Bevraag je inwoners over hun veiligheidsgevoel.
- Haal maatschappelijke thema's aan in publieke toespraken. Spreek op 11 november bijvoorbeeld over de vluchtelingen van vandaag.
- Onderteken de [campagne Mayors For Peace](#).

Wat kan mijn gemeente doen?

big wins

- Kies voor een divers personeelsbeleid.
- Betrek de burgers bij het lokale beleid via alternatieve participatiemethodes. Denk bijvoorbeeld aan een burgerjury, een debatwedstrijd, focusgroepen, praatcafés, e-participatie, enz.
- Betrek scholen, bedrijven, buurtgemeenten ... bij plannen rond ruimtelijke ordening.
- Geef ook minderheden inspraak in het beleid. Werk met huisbezoeken of het inschakelen van sleutelfiguren of integratiecentra om hen te bereiken.
- Richt mobiele dienst-en hulpverlening in om ook burgers uit afgelegen gemeenten te bereiken, bijvoorbeeld door een mobiel gemeentelijk infopunt of een zorgnetwerk van vrijwilligers.
- Voer een goed integratiebeleid door gebruik te maken van de Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor (LIM) en het taalaanbod te verzekeren.
- Draag via partnerschappen met lokale besturen in het globale Zuiden bij aan vrede, inclusie, transparantie, toegang tot justitie en publieke dienstverlening in het betrokken land.
- Neem internationale rechtvaardigheid op in de visie en de missie van de gemeente en doorheen de doelstellingen en acties in het meerjarenplan.
- Beleg het kapitaal van de gemeente in duurzame financiële producten en ondernemingen.

Beninse gemeentelijke inkomsten transparant

Enkele jaren geleden voerde Dogbo, de Beninse stedenbandgemeente van Roeselare, een systeem in dat de transparantie in de gemeentelijke ontvangsten verhoogt. Net zoals bij de meeste lokale besturen in Benin regelden de verschillende gemeentelijke diensten in Dogbo hun inkomsten apart. Er bestond geen centraal overzicht met de ontvangen standgelden van de marktkramers, de inkomsten uit de uitreiking van aktes (bv. rijbewijzen) en andere belastinginkomsten voor de stad. Dogbo installeerde daarom een digitaal éénloketsysteem. Alle gemeentelijke inkomsten uit belastingen komen zo via één digitaal loket de gemeentelijke organisatie binnen en worden beheerd met één softwareprogramma. De burgemeester van Dogbo kan daardoor op elk moment een overzicht van de gemeentelijke inkomsten raadplegen en de geplande uitgaven opvolgen. Dit verhoogt de transparantie van de middelen, vermindert de corruptie en leidt tot een beter beheer van de gemeentelijke middelen. Volgens de burgemeester liggen de gemeentelijke inkomsten zelfs tot zes maal hoger sinds Dogbo het systeem heeft ingevoerd. Dogbo is op dit vlak pionier in Benin, maar onder meer ook de Beninse partnergemeenten van Zoersel, Merelbeke en Hoogstraten hebben plannen om dit digitale éénloketsysteem de komende jaren uit te werken.

De SDG's als leidraad voor duurzame beleidsplanning

Een participatieve, duurzame beleidsplanning is de basis van een sterke publieke dienstverlening. Tijdens het [SDG-piloottraject](#) (2017-2019) ging de VVSG samen met 20 gemeenten na hoe het lokale beleidsplanningsproces op de leest van de SDG's geschoeid kon worden. Pilootgemeente Harelbeke liep een zeer mooi traject en ging ambitieus met de SDG's aan de slag. Het Harelbeekse SDG-kernteam wist de Agenda 2030 een plaats te geven in alle geledingen van de stad. De SDG's waren de motivatie en basis voor een sterk participatief traject voor zowel de omgevingsanalyse als het nieuwe meerjarenplan. Via dienstoverschrijdende workshops werden de administratie en het bestuur nauw betrokken, maar de stad reikte ook actief uit naar haar burgers en externe stakeholders zoals bedrijven, scholen en middenveldorganisaties. Zo werden tijdens de 'Ronde van Harelbeke' burgers in zes gespreksavonden geïnformeerd en bevraagd over de SDG's. De stad maakte een SDG-stakeholdermapping en bepaalde de belangrijkste duurzaamheidsthema's via interviews met mandatarissen, gemeentepersoneel, politie en externe partners. In het nieuwe meerjarenplan vormen 11 van de 17 SDG's de beleidsdoelstellingen die vervolgens verder zijn uitgewerkt in actieplannen en acties op maat van Harelbeke.

Gouden leestip

De SDG's in de beleids- en beheerscyclus: meerjarenplanning

- = publicatie van de VVSG, waarin verschillende methodieken aangereikt worden om de SDG's te integreren in het gemeentelijk meerjarenplan

DOELSTELLING 17.

Versterk de implementatiemiddelen en verbeter de wereldwijde samenhang van beleid voor duurzame ontwikkeling.

De Verenigde Naties vragen meer samenwerking tussen bedrijven, regeringen, burgers en organisaties, maar ook tussen alle spelers onderling. Technologie, het delen van kennis, handel, financiën en data zijn heel belangrijk. Samenwerking vormt de sleutel voor verdere duurzame groei. De opdracht om de implementatiemiddelen te versterken en partnerschappen aan te gaan geldt voor alle overheidsniveaus, voor de civiele maatschappij, bedrijven, organisaties en instellingen.

Lokale besturen kunnen ervoor kiezen middelen vrij te maken (bv. 0,7% van het gemeentelijk budget) om het lokaal mondiaal beleid te ondersteunen. Gemeentebesturen zijn ook betrokken in een groot aantal samenwerkingsverbanden om hun beleid te kunnen uitvoeren. De SDG's vormen een uitstekend kader om in deze partnerschappen gericht samen te werken aan bepaalde thema's en onderwerpen. In de internationale context kunnen gemeenten ervoor kiezen middelen vrij te maken om een stedenband aan te gaan (zodat beide besturen erop vooruit gaan in hun dienstverlening aan de burger en in hun beleidsvoering) of om bijvoorbeeld ngo's, socio-culturele verenigingen, diaspora-organisaties, ziekenhuizen, hogescholen, bedrijven, enz. te betrekken bij gemeentelijke programma's van duurzame ontwikkeling in het globale Zuiden.

Wist je dat...

- ongeveer 1 op de 10 Vlaamse steden en gemeenten een stedenband heeft met een gemeente in het globale Zuiden? Hierbij wordt samengewerkt rond uiteenlopende thema's, zoals afvalbeheer, toerisme, lokale markten, geboorteregistratie en jeugd.
- België in 2018 slechts 0,43% van het BNI besteedde aan officiële ontwikkelingshulp, terwijl de internationale norm vastligt op 0,7%? In 2010 bedroeg de Belgische bijdrage nog 0,63%.

Welke VN-subdoelstellingen zijn relevant voor Vlaamse lokale besturen?

- 17.2 Ontwikkelde landen dienen ten volle hun verbintenissen aangaande officiële ontwikkelingshulp te implementeren, waaronder ook de verbintenis van vele ontwikkelde landen om 0,7% van het bruto nationaal inkomen te besteden aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden (ODA/GNI) en 0,15% tot 0,20% ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen; ODA-donoren worden aangemoedigd om voor zichzelf een doelstelling te bepalen om minstens 0,2% van de ODA te besteden aan de minst ontwikkelde landen
- 17.3 Bijkomende financiële middelen voor ontwikkelingslanden mobiliseren vanuit verschillende bronnen.
- 17.9 De internationale steun verhogen voor het implementeren van doeltreffende en doelgerichte capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden ter ondersteuning van nationale plannen die erop gericht zijn om alle Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te implementeren, ook via de Noord-Zuid-, Zuid-Zuid- en trilaterale samenwerking
- 17.14 Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling versterken
- 17.15 De beleidsruimte en het leiderschap van elke land respecteren om beleidslijnen uit te werken en om duurzame ontwikkeling te implementeren om een einde te maken aan armoede
- 17.16 Het Globaal Partnerschap voor duurzame ontwikkeling versterken, aangevuld door partnerschappen met meerdere belanghebbers (multi-stakeholderpartnerschappen) en kennis, expertise, technologie en financiële hulpmiddelen mobiliseren en delen met het oog op het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in alle landen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden
- 17.17 Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen
- 17.19 Tegen 2030 voortbouwen op bestaande initiatieven om metingen te ontwikkelen met betrekking tot de vooruitgang van duurzame ontwikkeling die kunnen dienen als aanvulling op het bruto binnenlands product, en de statistische capaciteitsopbouw ondersteunen in ontwikkelingslanden

De mondiale kracht van fietsen in Wevelgem

Wevelgem is een echte fietsgemeente. Dat weerspiegelt zich ook in het mondiale beleid. De gemeente zamelt niet-gebruikte fietsen in bij haar inwoners en laat ze herstellen in samenwerking met CVO-opleidingscentra. De fietsen worden dan verkocht ten voordele van de sociale fietsprojecten van Coop Africa. Met dit project bevordert Wevelgem niet alleen duurzame consumptie bij de eigen bevolking, maar ook duurzame mobiliteit en de toegang tot inkomsten, onderwijs en gezondheidszorg in Kenia en Uganda: scholieren kunnen via Coop Africa voor een klein bedrag een fiets aankopen, waardoor ze niet meer urenlang te voet onderweg zijn naar school. Ook gezondheidswerkers kunnen zich goedkoper een fiets aanschaffen. Hiermee kunnen ze sneller en meer patiënten bezoeken en eveneens met een fietsambulance zieken en zwangere vrouwen goedkoop en comfortabel naar gezondheidscentra brengen. Verder kunnen lokale ondernemers gratis een lening krijgen voor de aankoop van een fiets. Hiermee kunnen ze bijvoorbeeld aan de slag als fietstaxi, straatverkoper of afvalverzamelaar. In de toekomst breidt Wevelgem dit project uit. De gemeente zal inzetten op samenwerking met meer Wevelgemse partners en zal uitwisseling organiseren tussen Oegandese fietsherstellers en CVO-cursisten.

Wat kan mijn gemeente doen?

quick wins

- Bericht over duurzaamheid en duurzame beleidsacties in de gemeentelijke infokanalen.
- Veranker duurzaamheid als vast onderdeel in alle interne opleidingen en communicatie.
- Stel duurzaamheidsvoorwaarden in lokale subsidiereglementen.

big wins

- Zet een netwerk op rond duurzaamheid, met steden en gemeenten en met andere partners.
- Sluit klimaatpartnerschappen af of ga een stedenband of scholenband aan, met de SDG's als kader voor het samenwerkingsprogramma.
- Geef duurzame ontwikkeling een transversale plaats in het gemeentelijk beleid. Toets alle projecten en actieplannen af aan de SDG's, over diensten en beleidsdomeinen heen.
- Stel middelen beschikbaar voor een gemeentelijk duurzaamheidsfonds, reik bijvoorbeeld subsidies uit voor innovatieve projecten.
- Creëer ontmoetingsplaatsen: verbind mensen, kennis en geld.
- Neem actief deel aan proeftuinen, pilootprojecten en overlegfora rond duurzaamheid, zowel in Vlaanderen als internationaal.
- Toets regelgeving, besluiten en aankoopbeleid systematisch af op effecten elders in de wereld en op toekomstige generaties.
- Veranker duurzaamheidsrapportage in de lokale beleidscyclus en begrotingscyclus, en publiceer duurzaamheidsverslagen.

Stedenbanden omarmen SDG's als kader

Lokale besturen dragen zowel via het beleid in hun eigen gemeente als via hun internationale partnerschappen bij aan de SDG's. Steeds vaker gebruiken lokale besturen de SDG's ook als kader voor hun internationale samenwerkingsverbanden. Bijvoorbeeld om samen met een (stedenband)partner op zoek te gaan naar thema's voor toekomstige samenwerking, om bestaande projecten te verduurzamen of om te communiceren over hun realisaties. Zo kozen Lommel en stedenbandpartner Ongwediwa (Namibië) ervoor om jaarlijks op één SDG in te zetten in de communicatie. Voor hun vijfjarenprogramma kozen ze vijf prioritaire doelstellingen uit. Elk jaar staat een andere SDG in de kijker en wordt hierover gecommuniceerd in beide partnergemeenten. Hiermee kan je de verbinding maken tussen het lokale en mondiale: wat doen we in onze eigen gemeente rond die SDG, wat doet onze partnergemeente en wat doen we in het kader van de stedenband?

Gouden leestip

De SDG's in gemeentelijke internationale samenwerking:
40 voorbeelden ter inspiratie

= publicatie van de VVSG, met ideeën en praktijken over hoe de SDG's binnen stedenbanden en andere internationale partnerschappen kunnen worden geïntegreerd

GELIJKHEID
RMINDEREN

13 KLIMAATACTIE

11 DUURZAME
STEDEN EN
GEMEENSCHAPPEN

9 INNOVATIE EN
INDUSTRIË

5 GEMEEN-
DELIJKHEID

16 VREDE,
VEILIGHEID EN
STERKE PUBLIEKE
DIENSTEN

